

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kulttuurityöpajojen markkinointi hoitolaitoksiin

Ulla-Maija Vanhala

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Ulla-Maija Vanhala	Sivumäärä 60 ja 6 liitesivua
Työn nimi Kulttuurityöpajojen markkinointi hoitolaitoksiin	
Ohjaavat opettajat Arto Lindholm, Antti Peltari	
Työn tilaaja Hoitolaitosten kulttuuritoiminnan kehittämisen läänintaiteilija Ava Numminen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyönäni markkinoin kulttuurityöpajoja pitkäaikaishoitolaitoksiin osana kahden hengen työryhmää. Tarjosimme maksullisia tanssi- ja kuvataidetyöpajoja hoitolaitosten henkilökunnalle täydennyskoulutuksena. Markkinointityö oli noin kymmenen kuukauden pituinen hanke syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana. Työn tilaaja on Hoitokotien kulttuuritoiminnan läänintaiteilija Ava Numminen ja rahoittajana toimi Uudenmaan taidetoimikunta. Hoitolaitokset, joihin työpajoja markkinoimme, sijaitsevat Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla.</p> <p>Kirjallisessa työssäni tarkastelen kysymyksiä ”Miten markkinoida kulttuurityöpajoja hoitokoteihin menestyksekkäästi?” sekä ”Miten kehitimme palvelutuotettamme?”. Näihin kysymyksiin pohjaten kirjoitan muun muassa markkinointityömme vaiheista, työpajojen kehittämisestä, matkan varrella kohtaamistamme haasteista sekä työpajojen osallistujilta saamastamme palautteesta. Esittelen myös kulttuuria ja hoitoalaa yhdistävien hankkeiden kenttää Suomessa ja ulkomailla. Työn lopussa esittämäni kehittämis ehdotukset koskevat kulttuurityöpajojen kehittämistä ja niiden markkinointia.</p> <p>Terveystieteiden ja kulttuurin vaikutuksista terveyteen käydään Suomessa tällä hetkellä laajaa keskustelua. Suurten ikäluokkien eläköityminen sekä hoitoalalle ominainen jatkuva kiire, hoitajien stressaantuminen ja henkilökunnan suuri vaihtuvuus ovat saaneet yhteiskuntamme heräämään. Mikä on vanhusten asema tulevaisuudessa jos hoitoalalla ei enää riitäkään työntekijöitä? Hoitoala on murrosvaiheessa. Lääkkeettömistä hoitomuodoista ja niin hoidettavien kuin hoitajienkin hyvinvoinnista ollaan nyt kiinnostuneita. Toisaalta löytyy myös vastustusta. Vuosikymmenten aikana syntyneistä rutiineista on vaikea luopua.</p> <p>Työni tarkastelee yhdenlaista projektia sosiaalialoja ja kulttuuria yhdistävien hankkeiden laajalla kentällä. Markkinointihankkeemme oli pilottihanke, joten työmme oli osittain kokeilua ja uusien toimintatapojen hakemista. Törmäsimme haasteisiin ja löysimme keinoja päästä niiden yli. Keräsimme työpajoihin osallistuneilta hoitajilta palautetta työpajojen toimivuudesta sekä muutosehdotuksia. Saamamme palaute on tärkeää, sillä se auttaa kehittämään työpajoja. Hoito- ja kulttuurialan toimijoiden välillä tapahtuu toisinaan yhteentörmäyksiä yhteisen kielen puuttuessa. Työni ja siihen koottu palaute voivat osaltaan olla kaventamassa hoito- ja kulttuurialojen välistä kuilua.</p>	
Asiasanat kulttuuri, terveydenhoito, markkinointi, ikääntyminen, sosiokulttuurinen innostaminen, tanssi, kuvataide	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Ulla-Maija Vanhala	Number of Pages 60 and appendix 6 pages
Title Marketing culture workshops to care facilities	
Supervisor Arto Lindholm, Antti Pelttari	
Subscriber Ava Numminen, Regional Artist, promotion of cultural activities in institutions	
Abstract <p>The functional part of my thesis was marketing. As a participant of marketing team including two people, I marketed dance- and visual art workshops to the hospitals and the other care facilities. The subscriber of the project was Regional Artist Ava Numminen. The funder of the project was Arts Council of Helsinki Metropolitan Region. Institutions, which we offered the cultural workshops to, are located in Helsinki Metropolitan Region. We offered workshops as an updating education to the personnel of these institutions.</p> <p>The main questions of my thesis are “How to market cultural workshops successfully?” and “How did we develop our service?”. In this dissertation I tell about our work, developing the workshops, challenges we found and the feedback we got from the participators of workshops. I also introduce some projects that have integrated culture and social areas together. At the last chapter I give some ideas how to develop the workshops and marketing.</p> <p>There exists discussion about status of health care in Finland. Haste, stress and turnover are peculiar to personnel in caring industry. What the social standing of the elderly is? What shall we do if, in the future, there is even less personnel and more patients in the retirement homes? Caring industry is in breach. There exists interest towards using culture and restricting medicines in care. At the same time there is also opposition against change. It’s difficult to break the routines that are build up in last few decades.</p> <p>My thesis represents one kind of project in the wide field of projects that integrate social area and culture. Our marketing project was pilot, first of its kind. That’s why we met with difficulties and challenges. But however, we found ways to get over them. Sometimes there is misunderstanding and crashes between artists and those who work at social area because there is no common language. I hope my thesis could have a role in making the chasm between cultural and social area smaller.</p>	
Keywords culture, health care, marketing, dance, visual arts	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Opinnäytetyöni pääpiirteissään	5
1.2 Opinnäytetyöni tavoitteet	7
1.3 Määritelmiä	8
1.4 Miksi hoitolaitoksiin tarvitaan kulttuuria?	10
2 KULTTUURI- JA TERVEYDENHOITOALOJA YHDISTÄVIÄ HANKKEITA	15
2.1 Kulttuuri- ja terveydenhoitoaloja yhdistäviä hankkeita ulkomailla	16
2.2 Kulttuuri- ja terveydenhoitoaloja yhdistäviä hankkeita Suomessa	17
3 LUOVUUDEN ALOJEN MARKKINOINNISTA	20
3.1 Voittoa tavoittelematon markkinointi	21
3.2 Palvelutuotteen markkinointi	23
3.3 Suoramarkkinointi	25
3.4 Kilpailu	27
4 MARKKINOINTIPONNISTUS -HANKKEEN ESITTELY	29
4.1 Hankkeen taustaa	29
4.2 Kuvat ja maalaaminen sekä tanssin portaat -työpajojen esittely	30
5 MARKKINOINTIPONNISTUS -HANKKEEN TOTEUTUS	32
5.1 Kilpailutilanteen kartoitus sekä hankkeen arvioidut heikkoudet, haasteet ja vahvuudet	33
5.2 Esitteet ja lomakkeet	34
5.3 Markkinointikohteiden kartoitus	35
5.4 Yhteydenotot pitkäaikaishoitolaitoksiin	36
5.5 Markkinoinnissa ilmenneitä haasteita	37
5.6 Välineitä haasteiden voittamiseksi	39
5.7 Myydyt työpajat	40
5.8 Hankkeesta tiedottaminen ja näkyvyys mediassa	41
6 HOITAJILTA SAATU PALAUTE	42
6.1 Hoitajien muistiinpanoista kerätty palaute	43
6.2 Haastatteluissa kerätty palaute Tanssin portaat -koulutukseen osallistuneilta hoitajilta	46
6.3 Haastatteluissa kerätty palaute Kuvat ja maalaaminen -koulutukseen osallistuneilta hoitajilta	48
7 YHTEENVETO	49
7.1 Hoitoalan ja kulttuurin kenttä syksyllä 2010	49
7.2 Hankkeelle asetettujen tavoitteiden täyttyminen ja itsearviointi	51
7.3 Kehittämissideoita markkinointiin	53
7.4 Ideoita työpajojen kehittämiseen	54
LÄHTEET	56
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Olen kahdessa kulttuurituotannon opintoihini liittyvässä työharjoittelujaksossani tutustunut hoitolaitoskulttuurin ja taiteen yhteensovittamiseen. Aihe kiinnostaa minua, sillä oman kokemukseni mukaan hoitolaitosten arki on hoitajien näkökulmasta hyvin kiireistä ja ulkopuolisia esiintyjiä ja vierailuja käy osastolla kohtalaisen harvoin. Tämä mielipiteeni perustuu keskusteluihin hoitajien kanssa sekä omaan havainnointiini työharjoittelujeni aikana. Hoitolaitosten ulkopuolisten vierailut sekä hoitohenkilökunnan itse pitämät taide- ja kulttuurituokiot tuovat kuitenkin positiivisia ja virkistäviä hetkiä niin hoitajien kuin asukkaidenkin päivään.

Syksyllä 2009 läänintaiteilija Ava Numminen etsi markkinointityöntekijää hoitolaitosten kulttuuritoimintaan liittyvään hankkeeseensa. Luin hänen viestinsä Humanistisen ammattikorkeakoulun viestifoorumilta ja aiempien harjoittelujeni pohjalta kiinnostuin hankkeesta. Päätin siis kokeilla onneani ja pääsin mukaan hankkeeseen markkinoimaan kulttuurityöpajoja pitkäaikaishoitokoteihin

1.1 Opinnäytetyöni pääpiirteissään

Markkinoin kulttuurityöpajoja osana Markkinointiponnistus Arola & Vanhala – markkinointityöryhmää. Ryhmä koostui kahdesta henkilöstä: itsestäni ja työparistani Jonna Arolasta. Kutsuimme itseämme nimellä ”markkinointiponnistajat”. Tavoitteena oli myydä kevään 2010 aikana 10 maksullista kulttuurityöpajaa Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla sijaitseviin pitkäaikaishoitolaitoksiin. Hankkeen rahoittaja oli Uudenmaan taidetoimikunta. Teimme työtä hoitolaitosten kulttuuritoiminnan edistämisen läänintaiteilija Ava Nummiselle.

Hanke ”Markkinointiponnistus Arola & Vanhala” alkoi marraskuussa 2009. Marras-joulukuun 2009 käytimme suunnitteluun. Ava Nummisella tällöin oli jo alustava suunnitelma markkinointityömme vaiheista ja markkinointimenetelmistä. Loppusyksyn 2009 ja tammikuun 2010 ajan tutustuimme hoitokäsitteistöön ja hoitokotimaailmaan muun muassa lukemalla hoitoalan julkaisuja. Numminen teki meille kulttuurityöpajois-

ta ensimmäisen esitteen (liite 1), jota tulimme käyttämään markkinoinnissa. Tammi-kuussa 2010 aloimme kerätä yhteystietoja suoramarkkinointia varten.

Helmikuussa 2010 aloitimme kulttuurityöpajojen markkinointityön. Työpajat on suunnattu pitkäaikaishoitolaitosten henkilökunnalle ja niitä vetävät tanssin ja kuvataiteen ammattilaiset. Markkinoimme hoitolaitoksille tanssi- ja kuvataidetyöpajoja. Tarjosimme myös yhden työpajakerran pituisia Maistiaisia, joiden avulla hoitajat voivat tutustua koulutukseemme sekä koulutuksen jälkeen pidettäviä puolentoista tunnin mittaisia Lisäpotku-työpajoja. Näiden lisäksi tarjosimme myös Ava Nummisen maksuttomia luentoja Kulttuurityövälineet hoidossa – mikä, miksi, miten? Keräsimme kevään aikana myös palautetta niiltä hoitajilta, jotka olivat osallistuneet kulttuurityöpajoihimme. Alla oleva taulukko (Taulukko 1) kuvaa työpajatarjontamme loppukevällä 2010 sekä syksyllä 2009. Alkukevästä 2010 markkinoimme vain kokonaisia työpajoja sekä Nummisen maksutonta luentoa.

Taulukko 1: Työpajatarjonta

<u>Kuvat ja maalaaminen - työpajat</u>	<u>Tanssin portaat -työpajat</u>	<u>Ava Nummisen maksuton luento:</u>
Työpaja 5 x 1,5 t	Työpaja 6 x 1,5 t	”Kulttuurityövälineet hoidossa – mikä miksi, miten?”
Maistiainen 1 x 1,5 t	Maistiainen 1 x 1,5 t	
Lisäpotku 1 x 1,5 t	Lisäpotku 1 x 1,5 t	

Loppukevästä 2010 huomasimme tarvitsevamme välineitä joilla voisimme antaa lisäinformaatiota hankkeesta hoitokoteihin sekä luoda työpajojen vetäjille yhtenäiset toimintatavat. Muotoilimme erilliset esitteet tanssi- ja kuvataidetyöpajoista. Lisäksi teimme useita infolomakkeita lähetettäväksi hoitokotien yhteyshenkilöille sekä työpajojen vetäjille.

Työpajatoiminta ja työpajojen markkinointi ei suinkaan rajoittunut kevääseen 2010. Työpajojen järjestämisen on tarkoitus jatkua niin sanotusti hamaan tulevaisuuteen asti. Itse jatkoin markkinointityötäni Ava Nummisen assistenttina myös syksyn 2010 ajan. Työtehtäväni syksyllä 2010 pysyivät lähestulkoon samoina, kuin keväälläkin. Vain seurannan määrä kasvoi suhteessa suoramarkkinoinnin määrään. Alla oleva taulukko (Taulukko 2) kuvaa tehtävieni jakaantumista vuosille 2009 ja 2010.

Taulukko 2: Markkinoinnin aikataulut

Tanssin portaat -koulutus		
Markkinoinnin suunnittelu: yhteystietojen keruu, ensimmäisen esitteen muotoilu, hoitokäsitteistöön ja –laitoksiin tutustuminen	Markkinoinnin opettelu Myynti Palautteen keruu Uusien tiedotteiden ja lomakkeiden muotoileminen	Myynti Palautteen keruu
Syksy 2009 (Lokakuusta joulukuuhun)	Kevät 2010 (Tammikuusta heinäkuuhun)	Syksy 2010 (Elokuusta joulukuuhun)
Opinnäytetyössäni tarkastelen syksyä 2009 sekä kevättä 2010		

1.2 Opinnäytetyöni tavoitteet

Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa tarkastelen kysymyksiä ”Miten markkinoida kulttuurityöpajoja hoitokoteihin menestyksekkäästi?” sekä ”Miten kehitimme palvelutuotettamme?”. Kirjoitan opinnäytetyössäni hankkeen taustoista sekä sen etenemisestä ja avaan markkinointiemme kulttuurityöpajojen sisältöä. Kerron myös käyttämämme markkinointimenetelmistä, kohtaamistamme vaikeuksista sekä siitä miten keväälle 2010 asetettu tavoite loppujen lopuksi toteutui. Koska tuotteen kehittäminen kuuluu olennaisena osana markkinointityöhömme, kerron myös siitä kuinka pyrimme kehittämään Tanssin portaat –työpajoja. Työni lopussa käsittelen hoitajilta kerää-

määmmme palautetta. Palaute kerättiin tanssi- ja kuvataidetyöpajoihin osallistuneilta hoitajilta sekä kirjallisena että haastattelemalla. Palaute auttoi meitä kehittämistyössä.

Teoreettiseksi pohjaksi olen kerännyt työhöni tietoa joistakin jo toteutuneista hoito- ja taidealoja yhdistävistä hankkeista. Hankkeista kertomalla haluan esitellä lukijalle sitä kenttää, jolla kulttuurityöpajoja markkinoidessamme toimimme. Olen myös koonnut työhöni tietoa luovien alojen markkinoinnin erityispiirteistä. Pyrin kirjoittamaan sellaisista markkinoinnin piirteistä, joihin voin peilata omaa työtäni kulttuurityöpajoja markkinoidessani.

1.3 Määritelmiä

Pitkäaikaishoitolaitos

Tässä työssä hoitolaitoksista kirjoittaessani tarkoitan pääasiassa pitkäaikaishoitolaitoksia. Tarjosin markkinointityössäni kevään 2010 aikana työpajoja nimenomaan Uudellamaalla ja Itäisellä Uudellamaalla sijaitseviin pitkäaikaishoitolaitoksiin. Pitkäaikaishoitolaitoksilla tarkoitan palvelutaloja, vanhainkoteja, palvelukeskuksia, ikäihmisten hoitokoteja, vanhustenkeskuksia sekä sairaalan pitkäaikaisosastoja.

Dementia on yleisin pitkäaikaishoitoon joutumisen syy, minkä takia pitkäaikaishoitolaitoksissa asuvat ovat pääasiassa muistisairaita (Huusko 2004, 101). Laitoshoito on useimmiten muistisairaalle tarpeellinen ratkaisu sairauden edetessä, kun toimintakyky huononee eikä enää palaudu ennalleen ja vain neljännes muistisairaista ei päädy laitoshoitoon (Routasalo 2004, 86).

Muistisairaus

Sairaudet joihin liittyy muistisairaus, eli dementia, ovat hermosoluja tuhoavia sairauksia. Se, mikä hermoverkoston osuus tuhoutuu, riippuu muistisairauden laadusta. Eri sairaudet tuhoavat aivojen eri osia. (Pirttilä 2004, 12-17.)

Muistisairauksista yleisin on Alzheimerin tauti. Alzheimeria sairastavat muistisairaista yli puolet. Muita muistisairauden ja muistihäiriöiden syitä ovat esimerkiksi Lewyn kappale – tauti, tulehdukset, aivovammojen jälkitilat sekä alkoholismi. Alzheimerin taudin ensimmäisiä oireita ovat oppimisvaikeus, toiminnan vaikeudet, kielellinen ilmaisu sekä hahmotusvaikeudet. Taudin edetessä Alzheimeria sairastavan on hankala selviytyä jopa arkisista toimista. Myös käytöshäiriöt ovat osa tautia. (Erkinjuntti & Huovinen 2008, 62.)

Lääkehoito ja lääkkeettömät hoitomuodot

Vaikka vanhusten yleisin kivunhoitomuoto ovat lääkkeet, hyötyvät he myös lääkkeettömistä hoitomuodoista ja tarvitsisivat niitä. Lääkkeettömiä hoitumuotoja ovat muun muassa rentoutus, fysioterapia, kipuryhmät ja kunnan kohotus. Kuntoa voi kohottaa esimerkiksi senioritanssien tai vesijumpan avulla. (Tilvis, Hervonen, Jäntti, Lehtonen ja Sulkava 2001, 295-296.)

Vanhusten lääkehoidon ongelmana nähdään esimerkiksi polyfarmasia eli runsasta lääkkeiden käyttöä. Polyfarmasia on merkki huonosta hoidon suunnittelusta ja Maailman terveysjärjestön mukaan pitää useamman kuin kolmen lääkkeen yhtäaikaista käyttöä välttää. On lääkkeitä, kuten verenpaine- ja joiden käyttö on perusteltua, mutta muun muassa hermojännitystä laukaisevien lääkkeiden käyttö on turhaa muussa tapauksessa kuin psykoosin hoidossa. Polyfarmasia voidaan välttää, jos sekä hoidettava että lääkäri hyväksyvät sen ettei kaikkia vaivoja hoideta lääkkeillä. (Tilvis. ym. 2001, 323-325.)

Muistisairaana oikeuksissa todetaan, että muistisairaalla on oikeus säilyttää toimintakykynsä yksilöllisen ja suunnitelmallisen avun turvin mahdollisimman pitkään, olla ilman rauhoittavaa lääkitystä aina kun se vain on mahdollista, saada ohjausta mie-

lekkääseen jokapäiväiseen toimintaan sekä saada kosketusta ja toisen ihmisen läheisyyttä. Lääkkeettömillä hoitomuodoilla sekä päivittäisellä virikkeellisellä toiminnalla pyritään muun muassa vähentämään yöllistä levottomuutta. Kaikenlainen päiväaikainen toiminta kuuluu lääkkeettömään hoitoon. Tärkeimpiä tavoitteita ovat potilaan toimintakyvyn ylläpitäminen ja kohentaminen. Päivittäisten virikkeellisten tapahtumien ei tarvitse olla suuria. Pienet, mieltä kohentavat asiat arkitoiminnan ohella riittävät. (Erkinjuntti & Huovinen 2008, 187-192.)

Lääkäri Sirkka-Liisa Kivelä ottaa MTV3-kanavan haastatteluohjelmassa Studio55:ssä (18.10.2010.) kantaa lääkkeiden käyttöön vanhusten hoidossa. Kivelä kertoo vanhusten yllääkityksen ja vanhuksille sopimattomien lääkkeiden käytön aiheuttavan esimerkiksi kaatumistapaturmia. Esimerkiksi unilääkkeiden ja rauhoittavien lääkkeiden liiallinen käyttö hidastaa reagoitokykyä. Tästä seurauksena ovat lonkkamurtumat ja muut vammat. Keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet tuovat mukanaan myös muistin ja jopa älyllisten kykyjen heikkenemistä. Lääkeyhdistelmät, esimerkiksi antibiootin ja kolesterolilääkkeen yhdistelmä, saattavat aiheuttaa lihasten heikkenemistä. Lääkehoidossa tulee ottaa huomioon myös se, että ikäihmisen elimistö tarvitsee suurimassa osassa tapauksista vähemmän vaikuttavaa lääkeainetta kuin työikäinen. Kivelä ottaa esille ryhmätoiminnan voimauttavan vaikutuksen. Ryhmätoiminta on iäkkäälle hyvä menetelmä esimerkiksi masennuksen hoidossa. Sillä voidaan poistaa myös iäkkään yksinäisyyttä. Ryhmätoimintaa ja ryhmäterapiaa tulisi Kivelän mukaan kehittää paljon enemmän. Lääkäreillä ja hoitajilla ei kuitenkaan ole välineitä toteuttaa tällaista toimintaa. Peruskoulutuksessa ryhmätoimintavalmiuksia ei anneta.

1.4 Miksi hoitolaitoksiin tarvitaan kulttuuria?

Ikääntyneiden ihmisten määrän kasvuun on sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla alettu Stakesin raportin Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenhuollon laatuun vuonna 2008 mukaan 2000-luvulla varautua. Ikäihmisten määrän kasvaessa kasvaa luonnollisesti myös ikääntyneille suunnattujen palveluiden tarve. Ikäihmisten palveluissa painopiste on asetettu terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä ehkäisevien ja kuntouttavien palveluiden kehittämiseksi. Lisäksi painotetaan ikäihmisen aktiivista osallistuvuutta. (Kauppinen, Voutilainen, Finne-Soveri ja Heinola 2008, 47.)

Suurin osa muistisairaista tarvitsee viimeistään sairauden loppuvaiheessa laitoshoidoa. Pirkko Routasalon (2004, 86) mukaan laadukas laitoshoido edellyttää muun muassa riittävää ja osaavaa henkilökuntaa, toimintakykyä ylläpitävää fyysistä ympäristöä sekä virikkeitä toimintakyvyn ylläpitämiseksi. Routasalo toteaa, että dementiapotilaan toimintakyvyn ylläpitävän hoitotyön tavoitteena on myös fyysisten toimintojen ylläpitäminen. Liikkumista ei siis saa kieltää kaatumisen pelossa, wc:ssä käymiseen tulee kannustaa vaippojen käytön sijasta ja potilaan tulee mahdollisimman pitkään antaa ruokailla itse, ei pelkästään olla syötettävänä.

Suurimpia syitä dementoituvan hoitolaitokseen päätymiselle ovat käytöshäiriöt, omaisen uupuminen sekä liikuntakyvyn heikkeneminen. Dementiaa sairastavien asiakkaiden liikkumisen rajoittaminen on laitoshoidossa yleistä. Laitokseen joutumisen jälkeen tapahtuvan fyysisen kunnon heikkenemisen onkin epäilty johtuvan osittain juuri liikunnan vähenemisestä. Liikkumista rajoitetaan lonkka- ja muiden murtumien pelossa. On kuitenkin todettu, että niissä vanhainkodeissa joissa liikkumista ei rajoiteta, tapahtuu potilaiden kaatumisia vähemmän kuin niissä vanhainkodeissa joissa liikkumista rajoitetaan. (Huusko 2004, 101-104.)

Muistisairaus heikentää kykyä kielelliseen ilmaisuun ja näin ollen potilaan itseilmaisukyky huononee. Muistisairaspotilaanpotilaan kuntoutuksen tavoitteena on toimintakyvyn parantaminen ja ylläpitäminen. Potilaiden hoidossa onkin alettu kokeilla erilaisia taideterapiamuotoja. Tähän asti erityisesti musiikin on havaittu mahdollistavan vuorovaikutuksen ja olevan muun muassa sen takia positiivinen ja hyödyllinen elementti hoitotyössä. (Pirttilä 2004, 12–17.)

Markku T. Hyypä ja Hanna-Liisa Liikanen toteavat, että dementoituneen ihmisen kyky käsitellä ja ottaa vastaan eri taidemuotoja säilyy pitkään (Hyypä & Liikanen 2005, 149). Taide- ja kulttuuritoiminta osana hoitotyötä toimivat Liikasen mukaan ennaltaehkäisevän terveydenhuollon tavoin ja taide myös stimuloi muistia (Liikanen 2004, 69). Artikkelissaan Elinvoimaa kulttuurista Hyypä painottaa kulttuurin harrastamisen mukanaan tuoman sosiaalisen pääoman tärkeyttä erityisesti ikäihmisistä puhuttaessa (Hyypä 2007).

Tuula Pirttilä (2004, 11) kirjoittaa, että aivojen muovautuminen ja aivosolujen uusiutuminen ei lakkaa vaan jatkuu koko elämän ajan. Ilman toimintaa hermoverkkoimme eivät kuitenkaan uusiudu. Kun ihminen pysyy toiminnassa eikä passivoidu, vahvistuvat hermoverkkojen väliset yhteydet ja kyky oppia uusia asioita säilyy. Geriatrian professori Raimo Sulkava taas toteaa, että kyky ymmärtää musiikkia ja liikettä säilyy loppuun asti myös Alzheimer-potilaalla. Hänen mukaansa liikkuminen myös hidastaa sairauden etenemistä. Liikkumista on mahdollista oppia, vaikka muu oppiminen hidastuu sairauden myötä. Sulkava siis uskoo, että muistisairaana on mahdollista oppia uusia liikkeitä ja tanssia. Hän toteaa, että jos liikkumista pidetään yllä, jää vanhuksen vuodepotilasaika vähäiseksi tai sitä ei tule laisinkaan. (Sulkava 2010)

Taide antaa uusia elämyksiä mutta myös kokemuksen paremmasta terveydestä. Hoitokodissa näkyvillä oleva taide luo ympäristöä viihtyisämmäksi. Hanna-Liisa Liikasen mukaan hoitolaitoksilla on jopa velvollisuus antaa mahdollisuuksia luovuuteen ja elämyksiin. (Liikane 2004, 63-64.) Myös Kauniaisten kaupungin terveyst- ja sosiaali-johtaja Ulla Tikkanen toteaa, että hoitotyötä tekevien tehtävänä on luoda ikäihmisten hoitolaitoksista mahdollisimman kodinomaisia ja virikkeellisiä sekä vanhusten elämästä iloa tuottavaa. Tikkanen uskoo, että kulttuuri antaa keinoja sekä vanhusten että hoitotyön ammattilaisten elämän rikastuttamiseen. (Tikkanen 2010)

Kustaankartanon vanhustenkeskuksen hoitaja Senja Seppänen toteaa, että kulttuurityökalujen käyttö osana hoitotyötä estää myös hoitajien uupumista. Hoitajilla on usein uupumusta vanhuksen sairauden vahvan myötäelämisen takia. Sen sijaan kun myötäeläminen tapahtuu hyvissä hetkissä, esimerkiksi tanssin tai maalaamisen parissa, hoitaja ei näe potilaita pelkästään kärsijöinä. Tällöin niin kutsuttua myötätuntouupumusta ei tulisi. Seppänen toteaa kulttuurityökalujen auttavan myös silloin, kun päivittäinen hoitotilanne tuntuu hankalalta. Kun esimerkiksi potilaan hangoitteluun ei reagoidakaan kiukulla vaan hyvällä mielellä ja esimerkiksi laululla tai tanssilla, menee potilaan vastahanka nopeasti ohitse. Seppänen kertoo, että hänen työpaikallaan uni-lääkkeiden käyttö on vähentynyt paljon virikkeellisyyden lisääntyttyä. Kun vanhuksilla on tarpeeksi tekemistä päivän mittaan, ei nukahtaminen illalla tuota vaikeuksia. (Seppänen 2010a)

Euroopan parlamentin jäsen ja omaishoitaja Sirpa Pietikäinen toteaa MTV3:n aamu-televisiossa 6.9.2010 tehdyssä haastattelussa, että niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa ikääntymiseen suhtaudutaan negatiivisesti. Ikääntymistä ja ikääntyneitä ajatellaan taakkana ja sen positiivinen puoli on jäänyt huomaamatta. Ikäihmiset tuovat yhteiskuntaamme sekä osaamista että tietoa, he esimerkiksi hoitavat lastenlapsiaan sekä puolisoitaan omaishoitajina. Pietikäinen puhuu lähinnä ikääntyvien naisten oikeuksien puolesta, mutta ottaa kantaa myös vanhustyön laatuun Suomessa. Hän toteaa, että muun muassa laitoshoidossa on resurssipulaa ja hoitolaitoksissa elävien ikääntyneiden omavaltaisuus on ”huonossa kunnossa”. Hoitolaitoksissa on paljon passiivista hoitoa ja rauhoittavien- sekä psyykelääkkeiden liikakäyttöä. Myös niin sanottua kemiallista sitomista toisinaan käytetään. Pietikäinen kannustaa ehdottomasti panostamaan myös pitkäaikaishoitolaitosten kodinomaisuuteen. Euroopan Unionin tulisi hänen esityksensä mukaan tehdä seurantaraportit eri maiden toimintamalleista sekä raporttien pohjalta kirjata suosituksia joihin jäsenmaat sitoutuisivat. Sirpa Pietikäinen pohjaa mielipiteensä omaan kokemukseensa, joka on kerääntynyt esimerkiksi Muistiyhdistyksessä toimimisen sekä alan asiantuntijoiden kanssa keskustelemisen kautta. (Sirpa Pietikäinen 2010. MTV3-kanavan Huomenta Suomi -ohjelma)

Maiju Malkamäki toteaa Uudenmaan taidetoimikunnalle tekemässään raportissa ”Kulttuuritoiminnan edistäminen hoitolaitoksissa - Selvitystyö säädöksistä ja määräyksistä, joilla on oikeudellista merkitystä hoitolaitosten asukkaiden arjessa” hyvään hoitoon sisältyvän muutakin kuin vain perus hygieniatoimenpiteet. Hyvään hoitoon sisältyvät niin oikeanlainen lääkehoito kuin potilaan ja hoitajan välinen kommunikaatiokin. Potilaalla on lain mukaan oikeus hyvään kohteluun sairauden- ja terveydenhoitoon liittyen. Hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuuritaustansa on otettava hoidossa huomioon. Myös potilaan itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava. Potilaan toiveet, mielipide ja vakaumus on otettava huomioon sosiaalihuoltoa suunniteltaessa ja toteutettaessa. (Malkamäki 2009, 4-7.)

Kulttuurin sisällyttäminen hoitolaitosarkeen on siis asiantuntijoiden mukaan perusteltua. Sisällyttämisen voi tehdä esimerkiksi sosiokulttuurisen innostamisen keinoin. Sosiokulttuurisella innostamisella tarkoitetaan ikäihmisten aktiivisuuden ja toiminnallisuuden tukemista. Suomessa se on sulautettu osaksi jo aiemmin meillä ollutta vastaavanlaista toimintaa. Sosiokulttuurista innostamista on Suomessa Leena Kurjen

(2007, 96) mukaan sovellettu vanhustyöhön esimerkiksi KEINU -projektissa Pohjois-Karjalassa, Helsingin kulttuurivuoden 2000 hankkeessa ”Ikäihmisten kulttuurikaupunki sekä Terveyttä ja hyvinvointia kulttuurista senioreille -hankkeessa.

Sosiokulttuurisessa innostamisessa tavoitteena on, että mahdollisimman moni saisi tilaisuuden osallistua kulttuuritoimintaan omaehtoisesti (Liikanen 2004, 70). Alun perin sosiokulttuurinen innostaminen on lähtenyt vireille Unescon ja Euroopan neuvoston aloitteesta ja Suomessa esimerkiksi Mikkelin ammattiopisto oli edelläkävijä antaessaan vanhustyön erikoisammattitutkinnon opiskelijoilleen mahdollisuuden ottaa taide- ja viriketoimintaan suuntautumisen osaksi opintojaan (Hohenthal-Antin 2006, 43).

Erityisen tärkeää sosiokulttuurinen innostaminen on laitoshoidossa. Kun ikäihminen siirtyy omasta kodista laitokseen asumaan, muuttuu hänen elämänsä täysin. Hänelle tulisi siirtymisen jälkeen antaa aikaa sopeutua ja mahdollisuus määrätä itse siitä, mihin hän tarvitsee apua ja mitä päivittäisistä toimistaan pystyy itse tekemään. Kommunikaatio, sekä verbaalinen että nonverbaalinen, hoitajien ja vanhusten välillä on erityisen tärkeää. Hoitaja voi jakaa ajatuksia hoidettavan kanssa päivittäisiä toimia suoritettaessa, esimerkiksi kylvetyksen tai ruokailun ohella. Myös luovuuden tukemiseen tulisi panostaa. Suomessa ei ole vielä pitkäaikaishoitolaitoksiin palkattu varsinaisia ”innostajia” kehittämään sosiokulttuurista innostamista. Hoitolaitoskulttuuri saattaisi kuitenkin muuttua positiivisesti, mikäli tällaisia hoitolaitoksen kulttuuritoiminnasta vastaavia henkilöitä otettaisiin palkkalistoille. (Kurki 2007, 102-107.)

2 KULTTUURI- JA TERVEYDENHOITOALOJA YHDISTÄVIÄ HANKKEITA SUOMESSA JA ULKOMAILLA

Aivot tarvitsevat työtä ja ”vaivaamista”. Erityisen paljon työtä tarvitsevat muistisairaana aivot rappeutumisen hidastamiseksi. Kun ihminen ja aivot saavat päivän mittaan mielekkäitä ja innostavia tehtäviä, ne voivat hyvin. Tekemisen mieluisuudella on suuri painoarvo. Kun toiminta on sellaista josta itse pitää, aivot virkistyvät. Se, mikä kutakin ihmistä innostaa, luonnollisesti vaihtelee. Toisille innostava asia on musiikki, yhdelle kirjat ja jollekin taas kuvataiteet. (Erkinjuntti & Huovinen 2008, 30.)

Hanna-Liisa Liikasen tutkimus osoitti, että hoitolaitosten henkilökunta kokee kulttuuritoiminnan lisäämisen hoitolaitoksessa rasitteeksi. Esteiksi koettiin tutkimuksen mukaan esimerkiksi kiire, arjen rutiininomaisuus sekä hoitohenkilökunnan vähyys. Kulttuuri itsessään koetaan hyväksi, mutta kulttuuritoiminnan järjestäminen hoitoyksikössä aiheuttaa henkilökunnalle ylimääräistä työtä. Arjen rutiinien keskellä on hankala löytää aikaa ylimääräisen työn tekemiseen. Hoitolaitosten asukkaat kuitenkin toivoisivat lisää virikkeitä ja mielekästä toimintaa jotta arki kuluisi nopeammin. (Hyypä & Liikanen 2005, 135-142.)

Oma käsitykseni hoitolaitosten arjesta vastaa Hyypän ja Liikasen tutkimuksen tulosta. Arki muodostuu päivittäisistä rutiineista ja hoitajat ovat hyvin kiireisiä. Hoitohenkilökuntaa on vähän ja kun joku vakituisesta henkilökunnasta sairastuu, sijaisia ei välttämättä saada tilalle. Hoitajien on siis vaikea ajatella järjestävänsä ylimääräisiä taide- tuokioita asukkaille. Silti taide toisi laitosaarkeen elävyyttä. Joissakin hankkeissa tämä on jo todettukin. Tässä luvussa esittelen joitakin Suomessa ja ulkomailta toteutettuja hankkeita, joissa on käytetty kulttuurisia elementtejä sekä sosiokulttuurista innostamista.

Kauniaisten kaupungin sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja Ulla Tikkanen painottaa johtajan roolia kulttuurityövälineiden ja uudenlaisen hoitomuodon käyttöönotossa. Tanssin portaat –menetelmästä kertovaa DVD:tä varten tehdyssä haastattelussa hän toteaa, että on hyvin tärkeää että johtaja tukee alaisiaan ja mahdollistaa kouluttautumisen. (Ulla Tikkanen 2010)

Vuonna 2003 silloinen kulttuuriministeri Tanja Karpela totesi, että monet taiteilijajärjestöt haluaisivat työskennellä sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä. Monilla taiteilijoilla ei kuitenkaan ole ammatillisia valmiuksia eikä tarpeeksi tieto- ja kokemuspohjaa tällaiseen toimintaan. (Hohenthal-Antin 2006, 44.) Tällä hetkellä eri taidemuotoja sisällytetään jo osaksi hoitajien ammatillista koulutusta. Perusteltua mielestäni olisi antaa vastaavasti taiteilijoille koulutusta sosiaalialan kentästä ja siellä toimimisesta.

2.1 Kulttuuri- ja terveydenhoitoaloja yhdistäviä hankkeita ulkomailla

Vuonna 1990 Unesco käynnisti Arts in hospital –hankkeen. Hanke oli suunnattu laajasti niin hoitohenkilöstölle ja taiteilijoille kuin kansanterveystyön viranomaisillekin. Arts in Hospital oli osa YK:n kulttuurikehityksen vuosikymmentä ja sen tavoitteet olivat yksissä kulttuurikehityksen vuosikymmenen tavoitteiden kanssa. Hankkeella haluttiin lisätä ihmisten tasa-arvoista osallistumista kulttuuriaktiiviteetteihin. Kun YK:n kulttuurikehityksenvuosikymmen päättyi, jatkoi Arts in Hospital toimintaansa. Vuonna 1999 koottiin uusi kansainvälinen Arts in Hospitals and Healthcare -verkosto. Verkoston alullepanija oli Manchesterin Metropolitan -yliopisto. Verkoston tavoitteeksi asetettiin hoitokäytäntöjen ja terapiamuotojen kehittäminen taiteen ja kulttuurin keinoin sekä hoitokotien ja niiden ympäristön viihtyvyyden parantaminen. (Hyypä & Liikanen 2005, 118-119.)

Arts in Hospital -hankkeen toteutukseen osallistui kaiken kaikkiaan 18 Unescon jäsenmaata. Useissa maissa, esimerkiksi Ruotsissa, Isossa Britanniassa sekä Yhdysvalloissa, oli Arts in Hospital -tyyppistä toimintaa jo ennen kyseistä hanketta. Ruotsissa taiteen ja terveydenhoidon välistä kanssakäymistä oli alettu kehittää jo 1970-luvulla. Siellä kulttuuritoiminta ollaan nähty eräänlaisena siltana ja kommunikaatiovälineenä potilaan ja hoitajan välillä. Vaikka on todettu, että kulttuurin ja hoitotyön yhdistämisellä saadaan myös lääketieteellisiä tuloksia, ollaan Ruotsissa otettu tämä käytäntö ennen kaikkea elämänlaadun parantamisen kannalta. Pohjoismaisesta yhteistyöstä syntyi hanke Kultur ger Hälsa, suomeksi Terveyttä kulttuurista. Kultur ger hälsa on seminaarisarja joka alkoi Hanasaaren kulttuurikeskuksesta Espoosta vuonna 1994. Kun Arts in Hospital –hankkeen painopiste oli enemmän uuden luomisessa, Kultur ger hälsa –seminaarisarjan painotus on ehkäisevässä toiminnassa. Terveyttä

kulttuurista –työryhmään on osallistunut vahvasti muun muassa Taiteen keskustoimikunta sekä alueelliset toimikunnat. (Hyypä & Liikanen 2005, 118-121.)

Heather Hill on käyttänyt tanssia välineenä toimiessaan dementoituneiden ihmisten kanssa. Hillin mukaan tanssi on hyväksi niin mielelle kuin kehollekin. Hän toteaa, että tanssiessaan ja liikkuessaan ihminen saa tunteen itsensä hallitsemisesta ja kehittää tasapainoa. Se voi toimia myös apuna kommunikaatiossa, sillä tanssiessa ei tarvita verbaalista kommunikaatiokykyä vaan liikkeet puhuvat puolestaan. (Hyypä & Liikanen 2005, 149.)

Uumajan kunnassa Ruotsissa järjestetään Kulttuuria senioreille -toimintaa. Toiminnan tavoitteena on tehdä kulttuuri saavutettavaksi uumajalaisille ikäihmisille ja se on osa Kultur och hälsa –verkostoa. Kulttuuria senioreille alkoi syksyllä 2001 hankkeena, mutta nyt siitä on tullut pysyvä toimintamuoto kunnassa. Hankkeen perusta ovat kunnan jo olemassa olevien toimijoiden verkosto, johon kuuluvat muun muassa koulut, kirkko sekä kulttuurilaitokset. Yhdessä projektijohtajan kanssa toimijat miettivät mitä he järjestävät ikäihmisille ja mitä vielä voitaisiin järjestää. Esimerkiksi lokakuussa 2010 Uumajan kunnassa oli yli viisikymmentä senioreille osoitettua tapahtumaa. Tapahtumien joukosta löytyivät muun muassa Jazz –konsertti, historiallinen luento, jääkiekko-ottelu sekä käsityökahvila. Uumajassa kulttuuri on melkein kaikkea urheilun ja korkeakulttuurisen taiteen välillä. Tiedon tapahtumista ikäihmiset saavat muun muassa Uumajan kunnan internetsivuilta. Kunta myös järjestää yhteistyössä kirkon kanssa kursseja kulttuurin vaikutuksista terveyteen hoitotyötä tekeville jotta nämä saisivat tietoa kulttuurin vahvuuksista terveyden edistämiseksi. (Uumajan kunnan internetsivut 2010)

2.2 Kulttuuri- ja terveydenhoitoaloja yhdistäviä hankkeita Suomessa

Leonie Hohenthal-Antinin mukaan kiinnostus ikäihmisten taidetoimintaa kohtaan on ollut Suomessa pitkään vähäistä ja jopa vinoutunutta. Ikäihmisiä ei ole nähty itsessään luovina ja itse osallistuvina vaan pelkästään kulttuurin kuluttajina; passiivisina katsojina ja vastaanottajina. Nimenomaan osallistumista sen sijaan tarvitaan. Hohenthalin mielestä este vanhusten osallistuvuudelle on henkistä ja nimenomaan meissä

muissa, ei vanhuksissa itsessään. Hohenthal-Antin toteaa, että vanhuksilta ei itseltään ole kysytty millaista luovuutta ja taidetta juuri he haluavat. Sen sijaan vanhuksille tarjotaan paljon sellaista, mitä heidän oletetaan haluavan. (Hohenthal-Antin 2006, 23-24.)

Suomessa on toteutettu ja toteutetaan useita kulttuurin ja terveydenhoidon risteyskohtaan sijoituvia hankkeita. Esimerkiksi Kirsi Heimonen on toiminut tanssitaiteilijana Helsingin Diakonialaitoksen diakoniatoimessa vuoteen 2005 mennessä kuuden vuoden ajan. Hän on kiertänyt eri yksiköissä tanssittamassa henkilökuntaa ja asiakkaita. Tanssija on työssään todennut, että hoitajien voi olla vaikeaa luopua kontrollista ja perinteisestä ”työ-minästä”. Liike- ja tanssihetket ovat kuitenkin tuoneet mukanaan uusia tuulia myös työntekijöiden kommunikaatiotapoihin: kommunikaatiota voi käydä myös muilla tavoin kuin sanallisesti. Hoitoyhteisöissä on huomattu, että liike ja eleet kertovat paljon työtoverista tai asiakkaasta. (Heimonen 2007, 39-43.)

Pohjois-Karjalassa toteutetussa KEINU – taiteilijat vanhustyön arjessa -hankkeessa, taiteilijat kehittivät keinoja taiteilijoiden, vanhusten ja vanhusten kanssa työskentelevien väliselle yhteistyölle. Hankkeeseen osallistui 12 Pohjois-Karjalan alueella sijaitsevaa kunnallista ja yksityistä vanhusyhteisöä. KEINU:ssa toimi 11 eri alojen taiteilijaa, joista useimmille työ vanhusten parissa oli aivan uusi kokemus. Hankkeen pää tavoitteeksi oli asetettu taidetoimintamallien kehittäminen taiteilijoiden, vanhusten ja työntekijöiden yhteistyölle. Kaksisuuntaisen hankkeesta teki halu lisätä myös taiteilijoiden vanhustyötuntemusta ja työllistää heitä. Yksi tavoitteista oli saavuttaa kulttuurinen tasa-arvo. Toivomuksena oli, ettei taiteilija olisi hoitoyhteisössä vierailtava tähti vaan tasa-arvoinen niin vanhusten kuin työntekijöidenkin kanssa. Hankkeen ja toiminnan edetessä myös taiteilijat itse oppivatkin paljon. He huomasivat muun muassa, että heidän kehittämässään ideoissa ja toimintamalleissa ei oltu otettu huomioon vanhusten huonokuntoisuutta. Tämä johti ideoiden muokkautumiseen ja karsiutumiseen hankkeen aikana. Toisaalta joidenkin taiteilijoiden kehittämät uhkarohkeat ja yltiöpäisetkin ideat toimivat hienosti. (Nuutinen 2007, 164-169.)

Leonie Hohenthal-Antin kertoo Kutkutus-teatterista kirjassaan Kutkuttavaa taidetta (2006, 73-74). Ensimmäinen senioriteatterikoulutus järjestettiin Liedossa syksyllä 2004. Tämän jälkeen senioriteattereita on syntynyt maassamme paljon. Muissa poh-

joismaissa senioriteatteria on ollut jo pidempään, sillä esimerkiksi vuonna 1999 pidettiin senioriteatteripäivät Ruotsissa ja vuonna 2003 vastaavat päivät Tanskassa. Suomalainen senioriteatteri Kutkutus on kehittänyt aivan oman tapansa luoda teatteria. Kutkutuksessa lähtökohtana on vanhuksen oma näkökulma. Näytelmät kertovat ikäihmisten itsensä kokemuksista. Niin näytelmien roolit kuin tekstikin syntyvät vanhuksista itsestään, valmiita näytelmiä tai edes käsikirjoituksia ei käytetä. Tekstiä ei kirjoiteta paperille vaan jokainen näyttelijä luo itse omat vuorosanansa. Muistamisongelmia ei siis ole sillä kenenkään ei ole pakko muistaa mitään ja varsinainen esityskin kulkee improvisoiden.

Suomen ensimmäinen Muistojen talo perustettiin Kotkaan vuonna 2005. Idea sen perustamisesta lähti Leonie Hohenthal-Antinilta. Hankkeen perusidea pohjautuu englantilaiseen luovien menetelmien kehittämis- ja toimintakeskukseen Age Exchange – The Reminiscence Centre. Muistojen talossa järjestetään monenlaista ohjelmaa liittyen muisteluun ja muistojen tallentamiseen. Se on mukana muun muassa parantamassa muistisairaiden elämänlaatua. Talossa voi muun muassa rakentaa muistolaitikon ja siellä toimii myös Muistojen teatteri, joka on muistelutyöhön perustuvaa senioriteatteria. Muistojen talo –projekti on Suomessa lajinsa edelläkävijä. (Hohenthal-Antin 2006, 93., Muistojen talon internetsivut 2010)

Sairaalaklovnit ovat sairaaloissa kierteleviä ”klovnitohtoreita”. Klovnit pukeutuvat lääkärin vaatteita jäljitteleviin asuihin ja kiertelevät esimerkiksi lastenosastoilla ilahduttamassa yleisöään taikatempuin, lauluin ja hassutellen. Sairaalaklovnien toimintaa on tällä hetkellä Helsingin, Tampereen, Turun ja Kuopion yliopistollisissa sairaaloissa. Klovnitoiminnalla halutaan tuoda iloa niin sairaiden lasten kuin heidän omaistensakin päivään ja tukea sairaalan henkilökuntaa heidän työssään. Toiminta sai alkunsa Lilli Sukula-Lindblomin aloitteesta. (Sairaalaklovnien internetsivut 2010)

Keväällä 2010 opetusministeriö valmisteli ehdotuksensa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmasta. Ehdotus tehtiin VTT Hanna-Liisa Liikasen johtaman asiantuntijaryhmän voimin. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia sisältää 18 toimenpide-ehdotusta kulttuurin ja taiteen käyttämisestä syrjäytymisen ehkäisemisen, terveyden edistämisen sekä työhyvinvoinnin edistämisen tukena. Ehdotuksista löytyvät muun muassa kulttuurin keinoin terveyttä ja hyvinvointia edistämistä koskevien stra-

teigisten tavoitteiden asettaminen kuntatasolla, kulttuurialojen toimijoiden kannustaminen pitkäjänteiseen yhteistyöhön terveydenhuollon yksiköiden ja laitosten kanssa sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä olevien kulttuuria ja taidetta koskevien toiveiden kirjaaminen hoitosuunnitelmaan. Esityksessä ehdotetaan myös kulttuuri-toiminnan ottamista osaksi muun muassa vanhuspalveluja, terveyspalveluja sekä kuntoutustyötä sekä taiteen ja kulttuurin hyvinvointia lisäävän näkökulman esille tuomista myös koulutuksessa kaikilla koulutusasteilla. (Liikanen 2010)

3 LUOVIENTYÖN MARKKINOINNISTA

Opinnäytetyöni toiminnallinen osio oli markkinointia. Markkinoimme työpajoja suoramarkkinoinnin keinoin pitkäaikaishoitolaitoksiin. Olen kulttuurituotannon opinnoissani opiskellut markkinointia ja tehnyt markkinointityötä myös työoppimisjaksoillani. Kuitenkin markkinointi pääasiallisena työtehtävänä tuntui minusta aluksi vieraalta ja jopa pelottavalta. Tässä luvussa tarkastelen joitakin luovien alojen ja taiteen markkinoinnille tyypillisiä piirteitä. Markkinoinnilla, niin varsinaisessa yritysmaailmassa kuin luovien alojen markkinoinnillakin, on tietyt piirteensä joista ei voida luopua. Myös jokaisella taiteenaloilla markkinoinnilla on omia piirteitään. Pyrin tähän lukuun löytämään sellaisia menetelmiä ja tapoja, joita pystyn peilaamaan siihen työhön jota itse olen kevään aikana tehnyt.

Hilppa Sorjonen on tutkinut taiteen markkinointia tutkimuksessaan Taideorganisaatioiden markkinaorientaatio. Hänen mukaansa taiteen markkinoinnista on olemassa erilaisia näkemyksiä. Taideorganisaatioiden osalta on mielipiteitä, joiden mukaan taiteen markkinointi on hyväksyttävää vain osittain. Taiteen käsitteen ei katsota sopivan yhteen markkinoinnin käsitteen kanssa. Markkinointi saatetaan katsoa hyväksyttäväksi vain silloin, kun jo valmiille taideteokselle etsitään yleisöä. Taiteellinen tuotos ei siis tällöin saa määräytyä asiakaskunnan mukaan vaan asiakaskunnan tulisi määräytyä taideteoksen mukaan. Tämän mielipiteen mukaan pidetään taiteen markkinoinnissa hyvin tärkeänä uskollisen ja tyytyväisen asiakaskunnan tavoittelua. Erään näkemyksen mukaan silloin, kun taiteilija tekee työtään itsekeskeisestä näkökulmasta, ajattelematta kohdeyleisöä, kyse on tuotokeskeisestä markkinoinnista. Teos ei välttämättä epäonnistu taiteilijan näkökulmasta vaikka se epäonnistuu markkinoinnin

näkökulmasta. Vaikka haluttua yleisöä ei saavuteta, säilyttää teos joka tapauksessa taiteellisen arvonsa. Sorjonen kysyy, olisiko mahdollista soveltaa ensisijaisesti asiakkaan tarpeet huomioivaa markkinointityyliä myös taiteen markkinointiin. (Sorjonen 2004, 44-45.)

1990-luvun lama aiheutti kulttuurin yhteiskunnallisen aseman muuttumisen. Kulttuuriin alettiin yhdistää markkinoinnin ja yritysmaailman ajattelutapaa. Kulttuuria alettiin perustella hyöty- ja tuotannollisista näkökulmista käsin. Heräsi myös keskustelu kulttuuriteollisuudesta. Tuotteistetut kulttuuri-ilmiöt ovat nostaneet kulttuurin kulutushyödykkeeksi. Yhteiskuntamme on niin sanotusti kulttuuristunut. Erilaisia kulttuurihyödykkeitä löytyy paljon ja niissä on myös paljon valinnanvaraa eri mieltymyksille. Toisaalta kulttuuri taas juuri tämän takia on arkipäiväistynyt ja viihteellistynyt. (Wilenius 2004, 71-76.)

3.1 Voittoa tavoittelematon markkinointi

Yhteiskuntamme jakautuu neljään eri osioon; yksityiseen sektoriin, julkiseen sektoriin ja kolmanteen sekä neljanteen sektoriin. Neljännellä sektorilla tarkoitetaan kotitalouksia, perhettä ja ystäväpiiriä. Kolmas sektori taas pitää sisällään voittoa tavoittelemattomat järjestö- ja yhdistystoiminnan. Julkiseen sektoriin kuuluvat valtio sekä kunnat. Julkinen sektori ei tavoittele toiminnallaan voittoa. Niin kuntien ja valtion kulttuuriorganisaatiot, esimerkiksi kuntien kulttuuripalvelut, kuin yhdistykset ja järjestötkin ovat siis nonprofit-organisaatioita. Nonprofit-organisaation toiminnan ensisijainen tehtävä ei ole taloudellisen hyödyn saavuttaminen, vaan sillä on jokin muu päämäärä. Organisaation toimintaan ja päämäärän tavoittamiseen kuitenkin tarvitaan rahaa. Tuloja organisaatio voi saada jäseniltään jäsenmaksujen muodossa tai julkisilta rahoittajilta. Julkisia rahoittajia ovat esimerkiksi Raha-automaattiyhdistys ja Oy Veikkaus Ab. (Vuokko 2004, 15-26.) Markku Wilenius toteaa, että julkinen rahoitus saattaa lisätä taiteilijan ja yrityksen välistä kuilua. Valtion tukijärjestelmä on hyvä, sillä se mahdollistaa korkeakulttuurin. Kuitenkin olisi hyvä luoda myös muita, moderneja rahoitusmalleja kulttuurille. (Wilenius 2004, 86.)

Julkisen sektorin voittoa tuottamattomien organisaatioiden rahoitus perustuu verotuloihin. Se, miten verotulot käytetään, aiheuttaa jatkuvaa keskustelua. Käytetäänkö ne oikeisiin kohteisiin ja mikä loppujen lopuksi on oikea kohde? Julkisen sektorin toiminta kohdistuu usein suoraan tai välillisesti siihen ryhmään jolta verot kerätään. Näitä kohteita ovat esimerkiksi terveydenhuolto ja koulutus. Vaikka kulttuuritoiminta ei joidenkin mielestä olisikaan oikea kohde sijoittaa verorahoja, myös kulttuuria käytetään yhteiseksi hyödyksi opetukseen ja terveydenhuoltoon yhdistettävissä hankkeissa. (Vuokko 2004, 15-26.)

Vaikka nonprofit-organisaatioiden markkinointi eroaa joiltakin osin yritysmarkkinoinnista, on se silti markkinointia ja siihen pätevät markkinoinnin säännöt ja termit. Markkinoinnilla pyritään vaikuttamaan ihmiseen, tämän ajatteluun ja valintoihin. Markkinoinnin lähtökohtana tulisi siis olla kohderyhmä; mitä kohderyhmä haluaa, mitä se tarvitsee, mitkä ovat sen ennakkoluulot ja odotukset? Tuotteesta tulisi kertoa niin, että kohderyhmä sen ymmärtää. Tärkeää on siis tuntea kohderyhmän käyttämä kieli ja käyttää tätä samaa kieltä markkinointityössä. (Vuokko 2004, 39.)

Voittoa tuottamattomien organisaatioiden markkinoinnin ominaispiirteisiin kuuluvat muun muassa se, että ne tarjoavat usein palveluja ja ajattelumalleja fyysisen tavaran sijaan. Nonprofit-organisaatioiden vaihdantasuhde eroaa yritysten vaihdantasuhteesta sillä, että voittoa tuottamattomien organisaatioiden rahoitus tulee usein muualta kuin sen kohderyhmältä. Se, että organisaatiot tarjoavat fyysisen sijaan aineetonta palvelua tuo markkinointiin omat hankaluutensa. Palvelutuotetta ei periaatteessa voi testata ennen sen käyttöä. Palvelutuote vaatii usein myös kohderyhmän omaa aktiivisuutta ja halua osallistua. Tuote tulee kuluttaa juuri silloin kun se on tarjolla, sitä ei voi siirtää sivuun ja säästää myöhemmin käytettäväksi. Näiden seikkojen lisäksi palvelutuote on harvoin vakio. Tuotteella saattaa olla moniakin muotoja, jotka vaihtelevat esimerkiksi palvelun tekijän mukaan. (Vuokko 2004, 27.)

3.2 Palvelutuotteen markkinointi

Markkinoin opinnäytteeni toiminnallisessa osiossa palvelua. Kulttuurialoilla myytävään ja markkinoitavaan tuotteeseen palvelu ja aineettomuus liittyvät mielestäni oleellisesti. Taide on usein jotain mitä kuunnellaan tai katsotaan, sellaista mitä ei voi pitää kädessä vaikka tällaista fyysistä, käsin kosketeltavaa, taidettakin on paljon.

Palvelua ei siis voi myydä tai markkinoida täysin samalla lailla kuin fyysistä tavaraa, koska palvelun sisältöä on vaikeampi hahmottaa kuin tavarana. Mai Anttilan mukaan palvelutilanteessa on hankala määritellä sitä, mikä on palvelun kulutusta ja mikä vuorovaikutusta palvelun saajan ja sen tarjoajan välillä. Palvelun sisältö pystytään kunolla arvioimaan vasta sen käytön jälkeen, toisinaan ei edes silloin. Koska asiakas osallistuu myös itse palvelutuotteen muodostumiseen palvelutapahtuman aikana, tulee tämän ja toiveet tulee ottaa tarkoin huomioon. Tärkeä osa palvelua onkin palvelun suorittajan ja sen vastaanottajan välisen suhteen laatu. (Anttila 2000, 42-55.) Myönteisten kokemusten myötä syntynyt luottamus syvenee ja kantaa myös silloin kun jokin menee pieleen. Luottamusta syvennetään pitämällä asiakas ajan tasalla tapahtumista, olemalla sydämellinen ja avoin sekä rehellinen. Markkinoijan tulisi voida seistä sanojensa takana. (Performance Research Associates 2003, 48-49.)

Palvelu on kokemus, sillä ei ole jälleenmyyntiarvoa kuten tavaroilla eikä myöskään varsinaista omistusoikeutta. Palvelua on vaikea asiakkaalle konkretisoida etukäteen eikä lopputuloskaan ole täysin tiedossa. Palveluun liittyvät fyysiset asiat, kuten esitteet, lomakkeet ja tuotesymbolit, helpottavat sen näkyväksi tekemistä. Konkreettisemmän palvelusta saattaa tehdä myös asiakaspalvelijan tietyt käyttäytymismuodot ja joissakin tapauksissa pukeutuminen virkapukuun. (Kuusela 2002, 29-31.)

Palvelutuotteen hinnoittelu on haasteellista. Hinnoittelussa voidaan käyttää esimerkiksi tunti-, suoritus-, palvelutaso- tai saatavuusperusteista hinnoittelutapaa. Tuntiperusteista hinnoittelua käytetään kun palvelun vaatimaa aikaa ei tarkkaan tiedetä. Suoritusperusteista hinnoittelua voidaan käyttää kun palvelu on selkeästi määriteltävä kokonaisuus, esimerkiksi auton vahaus. Palvelutasoperusteisessa hinnoittelussa asiakas maksaa palvelusta sen korkealaatuisuuden mukaan. Saatavuusperusteisessä hinnoittelussa asiakas maksaa varsinaisen palvelun ohella lisäpalvelusta. Näiden

lisäksi on olemassa kysyntäperusteinen hinnoittelukapasiteetti, joka perustuu asiakkaan mahdollisuuteen valita samalle palvelulle eri hinta vaikkapa käyttöajankohdan mukaan. (Raatikainen 2008, 163-165.) Itse hinnoittelimme työpajamme suoritusperusteisesti. Työpajat olivat kokonaisuus, jonka sisältö kerrottiin esitteissä. Jokaisen tanssi- tai kuvataidetyöpajan sisältökehys oli sama. Työpajoissa oli tarkoitus antaa hoitajille välineitä kulttuurityövälineiden käyttöön hoitotyössä. Työpajojen kokoontumiskertojen sekä osallistujien lukumäärä oli määritelty ennalta.

Aino Halinen ja Asta Salmi puhuvat hyvien henkilösuhteiden puolesta. Halinen ja Salmi kirjoittavat pääasiassa liikemaailmasta, mutta mielestäni tämä sama ilmiö esiintyy omassa kulttuurimaailmassamme. Heidän mukaansa kaupanteko on sosiaalinen tapahtuma, jonka oleellisena osana on yksilöiden välinen vuorovaikutus. Kukin persoona tuo tähän vuorovaikutukseen omat piirteensä. Liiketoiminnassa henkilökemiat ja keskinäinen luottamus sekä viehtymys toisen persoonaan vaikuttavat kaupankäyntiin. Myös markkinointihenkilön ammattitaidolla on suuri merkitys, sillä vakaa ammattitaito herättää vastapuolella luottamusta. Kaupankäynnissä osapuolten välisellä tiedonvaihdolla sekä avoimuudella on merkitystä. Tiedonvaihdossa markkinoinnin välineinä toimivat internet, sähköpostit sekä kirjeet. Epämuodollista tietoa annetaan virallisen tiedonvaihdon lisäksi paljon suullisesti ja tärkeä osa liiketoimintaa ovat neuvottelut. Neuvotteluista Halinen ja Salmi toteavat, etteivät ne suinkaan lopu tuotteen tilaamiseen vaan jatkuvat tilaamisen jälkeen esimerkiksi neuvonannon ja lisätilausten muodossa. (Halinen ja Salmi 2001, 208-219.)

Pysyvät asiakassuhteet ovat Hannu Kuuselan (2000, 96-106) mukaan palveluita myyvän organisaation perusta. Kuusela toteaa, että asiakassuhde koostuu yksittäisistä palvelutapahtumista, jotka asiakas voi kokea joko positiivisiksi tai negatiivisiksi. Kun nämä palvelutapahtumat koetaan hyviksi ja myönteisiksi, saadaan asiakkaasta todennäköisesti pysyvä tai ainakin pitkäaikainen. Asiakkaiden markkinoinnista tai yrityksen muusta toiminnasta antama kritiikki otetaan usein liian löyhästi vastaan eikä siihen kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Asiakaspalvelusta tehdyssä tutkimuksessa asiakkaat esimerkiksi kokevat asiakaspalvelijoiden usein vähättelevän asiakkaan näille esittämää ongelmaa. Tällöin palvelun taso on heikkoa eikä olla ymmärretty asiakkaan antaman palautteen olennaisuutta.

3.3 Suoramarkkinointi

Kun markkinointiviestintää aletaan suunnitella, ensisijainen tehtävä on päättää markkinoinnin päämäärä eli luoda strategia. Markkinointiviestintä koostuu mainonnasta, henkilökohtaisesta myyntityöstä, myynninedistämisestä sekä tiedotus- ja suhdetoiminnasta (Raatikainen 2008, 140-142). Myyntityön vaiheita taas ovat valmisteluvaihe, myyntikeskustelu, tarjousvaihe, kaupan päättäminen sekä jälkihoito. Näistä erityisen tärkeä on valmistelu. Valmisteluvaiheessa tutustutaan markkinoitavaan tuotteeseen ja luodaan kuva asiakkaasta sekä esittelymateriaali. Myös aikataulun suunnittelu kuuluu valmisteluun. (Raatikainen 2008, 140-141.)

Aavameri ja Kiiskinen (2004, 81-87) puhuvat luovasta suunnittelusta. Vaikka sanat ”luova suunnittelu” kuulostavat taiteelliselta hömpältä, on luova suunnittelu vakavasti otettava asia. Luovalla ratkaisulla voi korvata hyvää pohjatyötä eli huolellista kohderyhmän valintaa, budjetointia tai aikataulun laadintaa. Sen sijaan luova suunnittelu on helppoa rakentaa hyvän pohjatyön päälle. Suoramarkkinoinnin luovassa suunnittelussa tulee ottaa erityisesti huomioon se kenelle puhutaan, mitä hänen halutaan tekevän ja miksi sekä milloin ja mistä hänet löytää.

Suoramarkkinointi oli se markkinointimenetelmä, jota itse käytimme kulttuurityöpajoja markkinoidessamme. Nimenomaan suoramarkkinoinnin keinoin, soittamalla yhteys henkilöille ja lähettämällä sähköpostia, saimme yhteyden haluamaamme kohderyhmään. Käytimme siis sähköisen suoramarkkinoinnin keinoja sekä puhelinmarkkinointia. Emme tilanneet yhteystietoja rekisteristä vaan hankimme ne itse selaamalla kuntien ja yksityisten hoitokotien internetsivuja. Sähköpostit eivät aina saavuttaneet vastapuolta. En tiedä kuinka paljon hoitokotien henkilökunta, osastonhoitajat ja johtajat, saa varsinaista roskapostia, mutta sähköpostia kaiken kaikkiaan tulee ilmeisen paljon. Usein kun soitin henkilölle jolle olin lähettänyt sähköpostin, hän totesi vain hie-man vilkaisseensa postia tai ei ollut huomannut sitä lainkaan. Markkinointitehostamispuhelut olivat siis tarpeen. Joidenkin puheluiden aikana vastapuoli myös pyysi minua lähettämään postin uudelleen jotta voisi tutustua aiheeseen tarkemmin uudelleen. Henkilökohtaisen myyntityön etuja verrattuna esimerkiksi mediamainontaan onkin ehdottomasti vuorovaikutus asiakkaan kanssa, sillä tämä markkinointitapa an-

taa mahdollisuuden vastata välittömästi asiakkaan kysymyksiin (Raatikainen 2008, 141).

Suoramarkkinointia voi hyödyntää hyvin monenlaisten palveluiden ja materiaalien myynnissä. Sitä eivät käytä myyntikeinonaan vain yritykset vaan myös esimerkiksi julkinen sektori. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 16-17.) Tavoitteena on pyrkiä hankkimaan uusia asiakkaita tai parantaa suhteita jo olemassa oleviin asiakkaisiin. Markkinoinnille asetettavat tavoitteet voivat olla laadullisia, määrällisiä tai näiden yhdistelmiä. On hyvä tietää, että uuden asiakkaan hankkiminen on kalliimpaa kuin jo olemassa olevien asiakkaiden säilyttäminen. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 43-46.)

Tärkein yksittäinen asia suoramarkkinoinnissa on kohderyhmä. Kohderyhmä tulee määritellä tarkoin ja valinnan olisi osuttava kohdalleen. Kun määrittely on suoritettu, on otettava selvää mistä saadaan yhteystiedot. Mikäli kohderyhmä on nykyistä asiakasryhmää, on varmistettava että osoitetiedot ovat ajantasaiset. Myös asiakasrekisterin jatkuva päivittäminen on oleellista. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 56-58.)

Suoramainoslähetysten peruselementtejä ovat muun muassa kirje, esite, houkutin, lehtiliite sekä lisäkansi. Kirjeen, kampanjan myyntipuheen, tulisi olla kirjoitettu ihmiseltä toiselle. Kirjeen lukija haluaa tietää miksi kirje on lähetetty juuri hänelle, kuka sen on lähettänyt, tarvitseeko hän tarjottavaa tuotetta sekä mitä tuotteen saadakseen on tehtävä. Mikäli kirje ei pure, syynä voi olla mukaan esimerkiksi latteuksien käyttäminen tekstissä, kerronnan epäselvyys, monimutkaisten ja pitkien sanojen käyttäminen tai vastaanottajan unohtaminen ja liiallinen yrityksen paremmuuden painottaminen. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 89-92.)

Sähköinen suoramainonta ja mobiilimarkkinointi voivat säästää niin painokustannuksissa kuin myös aikaa ja vaivaa. Sähköposti- ja puhelinmainontaan tarvitaan kuitenkin vastaanottajan lupa. Sähköpostia lähetettäessä tärkein asia on otsikko. Lukija valitsee otsikon nähtyään haluaako avata viestin vai ei. Tärkeää on myös viestin alku eli oikeanalainen puhuttelutapa. Sähköpostiviestin tulisi aueta helposti ilman komervenkkejä. Henkilökohtaisuus on plussaa eikä sähköpostin kieli saa olla monimutkaista tai vaikeasti ymmärrettävää. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 94-95.)

Sähköposti on hieman ongelmallinen markkinointikanava, koska suuri osa ihmisten saamasta sähköpostista on nykyään roskapostia. Tämän roskapostin sekaan asialliset markkinointiviestit hukkuvat helposti eikä niitä välttämättä oteta todesta. Puhelinmarkkinointi sen sijaan on ollut suosittu markkinointikanava erityisesti lehtien myynnissä. Puhelinmarkkinointia voidaan hyvin käyttää myös muun mainonnan tehostamiseen, kun varsinainen mainos on lähetetty jo etukäteen. Puhelin on ristiriitainen markkinointiväline. Puhelinmyyjän tulee muistaa kunnioittaa vastapuolen toiveita eikä tyrkyttää liiaksi tuotettaan. Tyrkyttämisestä asiakkaalle jää huono mielikuva, joka saattaa leimata koko tuotteen. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 26-30.)

Puhelinmyynnissä avuksi voi ottaa käsikirjoituksen, johon on ennalta kirjoitettu keskustelun pääaiheet. Käsikirjoituksen käyttö voi aiheuttaa konemaisuutta asiakaspalvelijan puheeseen, mutta toisaalta se auttaa muistamaan oleellisia asioita ja välttämään turhaa äänkyttämistä. Käsikirjoituksen ei tarvitse olla sanasta sanaan kirjoitettu vaan siihen voi olla merkattu vain lyhyin ilmaisin se, mitä puhelimesta tulisi kertoa. (Performance Research Associates 2003, 63-64.)

Ihmiset eivät halua tuntea olevansa osa massaa ja siksi tulisi saada aikaan vaikutelma siitä, että puhumme ihmiselle ihmisenä. (Aavameri & Kiiskinen 2004, 87). Raatikainen (2008, 141) painottaa asiakkaan kuuntelemisen tärkeyttä ja tämän tarpeiden ymmärtämistä. Tosiasiassa kuuntelemme vain noin 25 prosenttia siitä, mitä meille sanotaan (Performance Research Associates 2003, 54). Asiakaspalvelijan on siis tärkeä oppia kuuntelemisen taito. Itse huomasin kuuntelemisen tärkeyden ja asiakkaan tarpeisiin keskittymisen markkinointityötä tehdessäni.

3.4 Kilpailu

Terve kilpailu kuuluu hyvin hoidetun yrityksen talouselämään. Niin sanotuissa terveissä yrityksissä kilpailijoiden toimintaa seurataan ja heistä otetaan jopa oppia. Toisaalta yritetään erottua kilpailijoista. Positiivinen tapa erottua on yrityksen omien arvojen painottaminen. Kilpailijoiden latistamisen yrittäminen ei kannata, se vain mustamaalaa yrityksen nimeä ja luo yritykselle huonoa imagoa. (Aaltonen & Junkkari 2003, 262-263.)

Kilpailijoiden tunteminen on markkinoinnissa oleellista. Kilpailevien yritysten brändien selvittäminen sekä markkinatapahtumien jatkuva seuranta on tärkeää jotta voidaan olla selvillä oman brändin mahdollisuuksista. Oman tuotteen heikkouksien ja vahvuuksien arvioimisen lisäksi yrityksen olisi hyvä tehdä kilpailija-analyysi, jossa selvitetään kilpailijan tuotteen heikkoudet ja vahvuudet. (Raatikainen, 2008 103.)

Fyysisen tuotteen avulla luodaan mielikuvaa brändistä. Asiakkaan ostopäätökseen vaikuttavat palvelun ja yrityksen imagon lisäksi tuotteen ulkonäkö. Esimerkiksi fyysisen tuotteen värillä saattaa olla yllättävänkin suuri vaikutus asiakkaan ostovalintaan. (Taipale 2007, 30.) Tärkeä erottuvuuden elementti Jari Taipaleen (2007, 21) mukaan ovat myös yrityksen yhteistyökumppanit.

Ossi Halosen (2001, 141) mukaan onnistumisen edellytys kilpailutilanteessa on työntekijän usko omaan onnistumiseen ja tuotteeseen. Onnistumiseen uskominen kasvattaa itseluottamusta ja kannustaa sinnikkyYTEEN. Kun työntekijä uskoo itseensä, luo hän luottamusta myös asiakkaassa. Epävarmuus heijastuu meistä ja asiakas huomaa pian, mikäli emme luota tarjoamaamme tuotteeseen myös itse. Usko kasvattaa siis kilpailukykyä ja parantaa näin myös myyntitulosta.

Taideorganisaatiot uskovat kilpailun olevan lähinnä kilpailua asiakkaan ajasta muiden vapaa-ajanviettotapojen kanssa (Sorjonen 2004, 121). Näin uskon itsekin olevan. Nykyään varsinkin suurissa kaupungeissa on paljon vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Valinnanvaraa löytyy niin kulttuuritapahtumissa, urheilutapahtumissa kuin muissakin harrastuksissa. Nykyajan kiireiseen kaupunki-ihmiseen vaikuttaminen on kenties yhä vaikeampaa. On löydettävä uusia ja innovatiivisia vaikuttamisen keinoja.

Yrityksen tulisi jatkuvasti pyrkiä vaikuttamaan asiakkaisiinsa viestinnän keinoin ja kertoa miksi juuri oman yrityksen tuote on muiden tuotteita parempi. Tuotteet ja palvelut eivät myy itse itseään vaan niiden myynnin eteen tulee tehdä paljon työtä. Jokainen yksittäinenkin asiakaskontakti on mahdollisuus oman yrityksen ja brändin aseman vahvistamiseen suhteessa kilpailijoihin. (Taipale 2007, 26-28.)

4 MARKKINOINTIPONNISTUS -HANKKEEN ESITTELY

Markkinointiponnistus Arola & Vanhala on kaksihenkinen markkinointiryhmä. Työ markkinointiryhmäläisten kesken jakaantui niin, että työparini teki markkinointityöstä kaksi kolmasosaa, minä yhden kolmasosan. Oma kokonaistyötuntimääräni syksyllä 2009 sekä keväällä 2010 oli yhteensä 130 tuntia.

Työtehtävät minulla ja työparillani olivat samat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Kumpikin meistä soitti markkinointipuheluita hoitokoteihin, lähetti markkinointitarjoituksessa sähköpostia sekä vieraili hoitokodeissa. Myös loppukevästä 2010 tehty seuranta jakaantui tasapuolisesti, kuitenkin työtuntimäärän huomioon ottaen. Työtehtävämme erosivat toisistaan muun muassa siten, että otimme yhteyttä eri kuntien hoitolaitoksiin. Itse olin yhteydessä lähinnä kunnallisiin hoitolaitoksiin, työparini enemmän yksityisiin tahoihin.

4.1 Hankkeen taustaa

Ava Numminen aloitti kolmivuotisen työnsä Hoitolaitosten kulttuuritoiminnan edistämisen läänintaiteilijana tammikuussa 2009. Työ jatkuu vuoden 2011 loppuun asti. Nummisen työ ja hankkeet koskevat pääasiassa hoitohenkilöstön kouluttamista. (Uudenmaan taidetoimikunnan internetsivut 2010)

Tehostaakseen kulttuurin hoitolaitoksiin juurruttamista Numminen tarvitsi lisätyövoimaa. Hän haki kahta työntekijää kulttuurityöpajojen markkinointitehtäviin. Haastattelujen pohjalta hän loi Markkinointiponnistusyksikkö Arola & Vanhalan. Markkinointiponnistus –hanke oli pilottihanke eli juuri tällaista työtä ei oltu Uudellamaalla aiemmin tehty. Hankkeella pyritään juurruttamaan niin kutsuttuja kulttuurityövälineitä hoitolaitoksiin. Kulttuurityövälineiden avulla pyritään parantamaan sekä hoitajien että asukkaiden hyvinvointia.

Kulttuurityövälineiksi voidaan määritellä esimerkiksi laulaminen, tanssiminen, maalaaminen ja soittaminen. Näiden lisäksi kulttuurityövälineitä ovat myös mopon korja-

us, puutarhan hoito sekä leipominen. Sanan ”taide” herättää usein juhlallisen mielikuvan. Monet kulttuurityövälineistä voidaan myös määritellä taiteeksi. Kulttuurivälineissä on kuitenkin valinnanvaraa, ne eivät ole ainoastaan taidetta vaan myös jotakin enemmän. Kulttuurityövälineeksi voidaan laskea melkein mikä vain tekeminen joka parantaa oloa ja tuottaa hyvää mieltä. (Numminen 2010)

4.2 Kuvat ja maalaaminen sekä Tanssin portaat – kulttuurityöpajojen esittely

Työpajoja, joita markkinoimme, oli kahdenlaisia: Kuvat ja maalaaminen -työpajoissa hoitajille opetetaan kuvien ja maalaamisen käyttöön hoitotyössä, Tanssin portaat -työpajoissa opetellaan tanssin, liikkeen ja kosketuksen tietoista käyttöä hoitokodin arjessa. Työpajoihin osallistuminen ei edellytä hoitajilta aiempaa kokemusta tanssista tai kuvataiteista. Koulutukseen osallistuvien ei myöskään tarvinnut olla samasta hoitoyksiköstä, vaan koulutus voitiin tilata esimerkiksi kunnallisella tasolla ja siihen saattoi osallistua hoitajia monista kunnan hoitoyksiköistä.

Työpajoissa tanssija tai kuvataiteilija antoi osallistujille välineitä oman osaamisensa kautta. Hoitokotiarki on kulttuurialalla toimivien näkökulmasta kenties hyvinkin erilaisista kuin itse hoitotyötä tekevien näkökulmasta. Työpajoista pyrittiin tekemään interaktiivisia, jotta niistä saadaan irti mahdollisimman paljon hyötyä. Pajoja suunniteltaessa ja toteutettaessa haluttiin välttää sitä, että vetäjä tuputtaisi pelkästään omaa ideaansa hoitajille. Haluttiin, että myös hoitajat kertoisivat omasta arjestaan ja yhdessä vetäjän kanssa muotoiltaisiin ideoita uusista toimintatavoista ja sitä, miten tanssia tai kuvataidetta voidaan käyttää hoitotyön apuna nimenomaan osallistujien työpaikoilla.

Kuvat ja maalaaminen -työpajoja vetäviä kuvataiteilijoita on ollut kolme. Yksi kuvataiteilijoista vetää työpajoja Helsingissä, kaksi pääasiassa Itä-Uudellamaalla. Maalaus-työpajoja on hoitolaitosten lisäksi pidetty myös Porvoon terveydenhuoltooppilaitoksessa osana hoitajien erikoistumiskoulutusta. Syksyllä 2009 Kuvat ja maalaaminen -työpajoja pidettiin itäisellä Uudellamaalla, esimerkiksi Pornaisissa ja Pernajassa. Kuvat ja maalaaminen -pajaan voi osallistua kolmesta neljään hoitajaa ja saman verran vanhuksia. Materiaalit työpajaan toi sopimuksen mukaan yleensä vetä-

jä, sillä taiteilijat osaavat itse parhaiten valita laadukkaat maalaus- ja kuvataidetarvikkeet sekä tuntevat paikat joista tarvikkeita saa vaivattomimmin.

Hanna Brotheruksen Tanssin portaat -koulutukseen osallistui kahdeksan tanssijaa, joista osa toimii Turun ja Porin alueilla. Markkinointiponnistus Arola & Vanhala koordinoi Tanssin portaat -työpajoja pääasiassa viidelle pääkaupunkiseudulla toimivalle tanssijalle. Tanssin portaat -koulutuksessa tanssijat ovat Hanna Brotheruksen ohjaamana vierailleet hoitolaitoksissa ja miettineet uusia keinoja käyttää liikettä ja kosketusta hoitolaitosarjessa. Koulutukseen sisältyi käytännön esimerkkejä harjoitteista joita työpajoissa voisi käyttää sekä asiantuntijaluentoja. Tietoa saatiin muun muassa muistisairauksista.

Yhteen hoitohenkilökunnalle tarkoitettuun Tanssin portaat -työpajaan voi osallistua noin kymmenen hoitajaa. Tarkoituksena on tehdä sellaisia harjoitteita liittyen kosketukseen, mielikuvien käyttöön ja liikkeeseen, joita voi käyttää kommunikaation tukena hoitotyössä. Työpajakerrat koostuvat siten, että osa työpajakerroista vedetään pelkästään hoitajille ja osaan osallistuu tavallisesti myös vanhuksia. Työpajan vetäjästä ja hoitokodista riippuen työpajaan otetaan mukaan joitakin vanhuksia tai työpaja pidetään esimerkiksi hoitokodin juhlasalissa jotta vanhukset voivat osallistua tanssimiseen.

Tanssin portaat -työpajat eivät ole valssin tai tangon opettelua eivätkä sisällä valmiita koreografioita. Monilla hoitajilla oli ennakkokäsitys, että työpajassa opetellaan jonkin tietyn tanssin perusaskelia. Koulutus perustuu kuitenkin nykytanssilliseen liikkeeseen sekä kosketus- ja rentoutusharjoitteisiin. Vetäjä ei harjoitteissa anna valmista liikettä opeteltavaksi vaan liikkeitä luodaan yhdessä. Harjoitteista useat perustuvat mielikuviin ja erityyppisiin kosketuksiin sekä kommunikaatioon liikkeen avulla. Mukana on myös energiaa ja iloisuutta tuovia hassutteluharjoitteita. Jokainen työpajoja vetävä ammattitanssija luo kuitenkin työpajansa ja valitsee niissä käyttämänsä harjoitteet itse.

5 MARKKINOINTIPONNISTUS-HANKKEEN TOTEUTUS

Markkinointiponnistusryhmä Arola & Vanhalan pääasiallisena tehtävänä oli markkinoida maksullisia koulutustyöpajoja pitkäaikaishoitolaitoksiin Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla. Ava Numminen asetti markkinoinnin tavoitteeksi myydä kevään 2010 aikana kymmenen työpajakokonaisuutta. Varsinaisen markkinointityön lisäksi osallistuimme myös Tanssin portaat -koulutukseen. Näin pääsimme paremmin sisälle tehtiiviimme ja opimme tuntemaan markkinoimamme tuotteen.

Aloitimme markkinointityön syksyllä 2010 valmisteluvaiheella (vrt. Raatikainen 2008, 140-141). Suunnittelimme markkinointimenetelmiä yhdessä Nummisen kanssa. Valmistelutyöhön sisältyi markkinointikohteiden kartoitus, esitteen teko, markkinoitaviin työpajoihin tutustuminen sekä hoitotyötä ja kulttuuria yhdistäviin hankkeisiin tutustuminen. Omaa hankettamme vastaaviin projekteihin tutustuminen pysyi koko ajan markkinointityön rinnalla. Tieto hankkeista ja niiden tuloksista oli tärkeää, sillä tämän tiedon avulla pystyimme perustelemaan työpajojen ja työmme tärkeyttä. Ennen markkinoinnin aloittamista kartoitimme myös hankkeemme kilpailutilannetta, haittapuolia sekä haasteita.

Tutustuin hoitomaailmaan ja kulttuuria ja hoitotyötä yhdistäviin hankkeisiin muun muassa Tanssin portaat –koulutukseen liittyvien asiantuntijaluentoja muodossa. Antamalla tanssijoille tietoa hoitomaailmasta pyrimme saamaan luovien alojen toimijoiden ja hoitotyön toimijoiden välistä kuilua kapeammaksi. Lisäksi luin kirjallisuutta ja kävin kuuntelemassa aiheeseen liittyviä luentoja. Myöhemmin keväällä pääsin osallistumaan myös Ava Nummisen espoolaishoitajille pitämiin ryhmähaastatteluihin. Haastattelut eivät kuuluneet markkinointiponnistus Arola & Vanhala –hankkeeseen, vaan Vanhustyön keskusliiton Mielen muutos –tutkimukseen. Minulle oli kuitenkin paljon hyötyä siitä että pääsin kuuntelemaan niitä. Haastatteluissa sain paljon itselleni uutta tietoa hoitajien arjen työstä ja sen vaatimuksista.

Markkinoimme työpajoja täydennyskoulutukseksi pitkäaikaishoitolaitosten henkilökunnalle. Koulutusten ostamisesta päättää hoitoyksiköissä johtotason henkilökunta. He olivat siis kohderyhmämme. Sovimme, että Ava Numminen olisi yhteydessä kun-

tien johtoportaan ja päättäjätahoihin, me markkinointiponnistajat ottaisimme yhteyttä osastonhoitajiin ja joissakin tapauksissa hoitoyksiköiden johtajiin.

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi osallistuimme jonkin verran myös Tanssin portaat – työpajoista ja koulutuksesta tehdyn DVD:n suunnitteluun ja tuottamiseen. DVD tuotettiin yhteistyössä Zodiak - Uuden tanssin keskuksen kanssa. DVD:lle oli kuvattu muun muassa otteita tanssijoille vedetystä Tanssin portaat – koulutuksesta, hoitoalalla toimivien henkilöiden asiantuntijapuheenvuoroja sekä otteita Tanssin portaat – työpajaan osallistuvista vanhuksista. DVD valmistuu syksyllä 2010.

5.1 Kilpailutilanteen kartoitus sekä hankkeen heikkoudet, haasteet ja vahvuudet

Hanketta aloittaessamme kartoitimme jonkin verran kilpailutilannetta sekä hanketta yleensä. Hankkeemme kilpailijoiksi arvioimme muut hoitohenkilökunnalle osoitetut koulutukset. Oletimme, että hoitohenkilökunnan täydennyskoulutuksia tarjotaan hoitolaitoksille paljon. Myöhemmin, markkinointipuhelut aloitettuaamme, saimme vahvistuksen tälle oletuksellemme. Hoitajille tarjotaan pitkälti luentopohjaisia teoriapainotteisia koulutuksia. Vasta aivan viime aikoina koulutustarjonnassa on tapahtunut muutosta, sillä hoitajille on alettu tarjota koulutuksia joissa luennon lisäksi on toiminnallisia osuuksia. Täydennyskoulutusmarkkinoilla on tällä hetkellä myös lääkkeettömiä hoitomuotoja sekä kulttuurin ja taiteen käyttöä käsitteleviä koulutuksia. Kilpailijoita koulutuksellemme siis löytyy. Joissakin työpajoihimme osallistuneille hoitajille tekemistäni seurantahaastattelusta todettiin meidän tarjoamamme koulutuksen kuitenkin olevan uudenlainen ja kiinnostava juuri sen toiminnallisuuden takia. (Seppänen 2010b ja Tanssin portaat -koulutukseen osallistuneiden hoitajien seurantahaastattelut)

Eräänlainen kilpailija oli alustavan arviomme mukaan myös hoitajien aika ja kiire hoitolaitoksissa. Pääasiallisesti haasteeksemme arvioimme kuntien rahatilanteen. Keväällä 2010 lama-aika oli jo loppuillaan, mutta tiesimme, että useissa kunnissa oli leikattu määrärahoja. Myös työaikamme oli rajallinen mikä loi oman haasteensa. Sekä minä että työparini teimme työtä osa-aikaisina.

Hankkeen heikkous oli alustavan arviomme mukaan se, että hanke oli pilottihanke eikä meillä ollut tarkkaa tietoa siitä, mitä siitä loppujen lopuksi muodostuu. Aloittaessamme markkinoimaan työpajoja tanssikoulutus oli vielä kesken eikä meillä periaatteessa ollut siis kuin yksi täysin valmis tuote myytävänä. Myimme kuitenkin vuoden 2010 alusta alkaen molempia koulutustyöpajoja: Kuvat ja maalaaminen –työpajaa sekä Tanssin portaat –työpajaa. Meidän markkinoijien tehtävänä oli luoda kesken-eräisestä työpajasta markkinointikohteelle mahdollisimman ehyt kuva.

5.2 Esitteet ja lomakkeet

Antaaksemme tarpeeksi informaatiota työpajoista tarvitsimme esitteitä. On tärkeää, että markkinoija kommunikoi kohderyhmänsä kielellä, tämä herättää kohderyhmässä luottamusta (Vuokko 2004, 39). Esitteiden tuli olla kirjoitettu hoitajien kielellä, eli tavalla joka hoitotyötä tekeviin vetoaa. Hoitokieltä opetellaksemme luimme muun muassa hoitoalan lehtiä sekä alan kirjallisuutta. Ava Numminen teki ensimmäisen työpajoista kertovan esitteen (ks. liite 1), koska meistä kolmesta hänellä oli ennestään eniten tietoa ja kokemusta tämän tyyppisestä työstä. Ensimmäisessä esitteessä kerrottiin sekä tanssi- että kuvataidetyöpajasta. Esitteessä oli myös faktoja lääkkeettömien hoitomuotojen positiivisista vaikutuksista hoidettaviin.

Myöhemmin muotoilimme Tanssin portaat –työpajasta sekä Kuvat ja maalaaminen –työpajasta kummastakin oman esitteensä (ks. liitteet 2 ja 3). Nämä esitteet teimme ryhmätyönä, sillä nyt olimme jo kaikki saaneet tutustua hoitolaitosten arkeen ja olimme enemmän sisällä projektissa. Näissä myöhemmin tehdyissä esitteissä kerrottiin seikkaperäisemmin työpajoista. Kuten ensimmäisessäkin esitteessä, myös näissä olivat faktat lääkkeettömien hoitomuotojen hyödyistä ja tuloksista. Faktatiedon tarkoitus oli vakuuttaa hoitolaitoksen yhteyshenkilö työmenetelmän toimivuudesta ja tarpeellisuudesta. Uusissa työpajakohtaisissa esitteissä teksti oli värillistä, mikä toi esitteisiin elävyyttä.

Esitteiden lisäksi teimme työpajoista hoitokodille osoitetut infolomakkeet, joissa kerrottiin työpajojen käytännönjärjestelyistä. Infolomakkeissa kerroimme millaiset tilat työpajoja varten tarvitaan sekä mitä hoitolaitoksen olisi hyvä ennakoida. Käytännön

järjestelyistä kertovilla erillisillä lomakkeilla pyrimme poistamaan epävarmuutta ja takaamaan hyvän lähtötilanteen sekä työpajan vetäjälle että pajaan osallistuville. Hoitokodeille osoitettujen infoesitteiden lisäksi muotoilimme infoesitteet myös tanssijoille ja kuvataiteilijoille.

Saatuamme joitakin työpajoja myytyä, nousi esille laskutuskysymys. Alun perin olimme ajatelleet, että tanssijat ja kuvataiteilijat laskuttavat hoitolaitoksia itsenäisesti. Laskutuksessa ilmeni kuitenkin hämmennystä sekä hoitolaitosten, että tanssijoiden osalla. Loimme läsnäololistan, johon kunkin työpajan vetäjän tuli merkata työpajaan osallistuvat jokaisen työpajakerran osalta. Listojen avulla saamme kerättyä tärkeää informaatiota osallistujamäärästä. Lista toimii myös kuittina tehdystä työstä hoitokodissa jossa työpaja on vedetty. Läsnäololistaan työpajan vetäjä merkkää osallistujien lisäksi yhteystietonsa, tilinumeronsa, matkakulut sekä mahdolliset materiaalikulut. Täytetty lista jätetään hoitokotiin laskutusta varten.

Teimme infoesitteen sekä läsnäololistan myös Maistiais-työpajoista. Lähetimme esitteitä (liitteet 1-3) hoitokotien yhteyshenkilöille sähköpostiviestin liitteenä. Kun otin yhteyttä hoitokotiin ensimmäisen kerran, lähetin esitteen Tanssi ja maalaaminen työvälineenä pitkäaikaishoidossa. Myöhemmin käytin tämän rinnalla erillisiä Tanssi- ja maalaamistyöpajoista kertovia esitteitä (liitteet 2 ja 3) jotka lähetin yhteyshenkilölle markkinointipuhelun jälkeen tämän niin toivoessa.

5.3 Markkinointikohteiden kartoitus

Kohteiden kartoitus oli odotettua työläämpää. Me markkinointiponnistajat jaoimme Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kunnat siten, että minä sain aakkosittain järjestetyistä kunnista ensimmäisen kolmanneksen, työparini loput kaksi kolmasosaa. Tavoitteena oli löytää kunnissa sijaitsevien hoitokotien, palvelukeskusten ja pitkäaikaissosastojen osastonhoitajien tai muiden vastaavien henkilöiden yhteystiedot. Tarkoituksena oli markkinoida työpajoja sekä kunnallisille, että yksityisille pitkäaikaishoitolaitoksille.

Internetin monimutkaisessa maailmassa surffailu oli hankalahkoa. Tietoja etsiessäni huomasin kuinka tärkeää on, että kunnan tai hoitoyksikön internetsivut ovat hyvät ja

helppokäyttöiset. Myös vuoden vaihteessa 2009-2010 tapahtuneet kuntien yhdistymiset hankaloittivat kartoitusta. Löysimme kuitenkin paljon yhteystietoja joiden avulla pystyimme aloittamaan sähköpostien lähettämisen sekä puhelinsoitot.

5.4 Yhteydenotot pitkäaikaishoitolaitoksiin

Markkinoimme kulttuurityöpajoja hoitolaitoksiin lähinnä seuraavalla tavalla: Ensin lähetimme yhteyshenkilölle sähköpostissa esitteen työpajoista. Noin viikon kuluttua soitimme henkilölle ja kerroimme työpajoista suullisesti sekä keskustelimme niiden käytännön järjestelyistä. Puhelimessa meillä oli mahdollisuus vastata esitteen herättämiin kysymyksiin. Usein, kun soitimme hoitokotiin, selvisi myös että esitettä ei oltu luettu lainkaan tai lähettämämme sähköposti oli syystä tai toisesta siirretty suoraan roskakoriin. Kun sitten puhelimessa keskustelimme työpajoista, heräsi vastapuolen kiinnostus. Näin ollen puhelinsoitot olivat erittäin oleellinen osa markkinointimme etenemistä. Mikäli henkilö kiinnostui puhelinkeskustelumme pohjalta työpajoista ja hän niin toivoi, menimme paikan päälle hoitolaitokseen esittelemään koulutusta. Myöhemmin otimme markkinointiaseksemme myös Maistiaiset, puolentoista tunnin pituiset työpajakerrat, jotka antavat esimakua tulevasta koulutuksesta.

Olimme kevään aikana yhteydessä yhteensä 47 henkilöön joko sähköpostitse tai puhelimitse. Useimmissa tapauksissa kuitenkin kummallakin tavalla. Itse olin yhteydessä 22 henkilöön. Lähetimme yhteensä 52 markkinointisähköpostia. Kävimme esittelemässä työpajoja suullisesti neljässä hoitoyksikössä. Itse kävin esittelemässä pajoja vain yhdessä paikassa. Esittelyssä oli paikalla kuuntelemassa kunnan hoitoyksiköiden johtotason työntekijöitä. Itse koin esittelytilanteen lämminhenkiseksi. Henkilökunta oli hyvin kiinnostunut kulttuurityöpajoista ja kulttuuripainotteisesta työmenetelmästä. Myöhemmin myimmekin heille sekä Kuvat ja maalaaminen että Tanssin portaat –työpajat.

Varsinaisten markkinointisähköpostien lähettämisen lisäksi olin muiltakin osin sähköpostitse yhteydessä työpajoista kiinnostuneisiin hoitoyksiköihin. Lähetin yhteyshenkilöille lisätietoa ja mikäli hoitoyksikkö päätti ostaa työpajan, pidin yhteyshenkilön ajan tasalla työpajan koordinoinnista vetäjälle. Kun vetäjä oli tiedossa, lähetin hoitolaitok-

sen yhteyshenkilölle vetäjän yhteystiedot sekä vielä kertaalleen tarkempaa tietoa työpajasta.

5.5 Markkinointityössä ilmenneitä haasteita

Aloittaessamme markkinointia keväällä 2010 aavistimme, että kynnskysymykseksi saattaisi nousta raha. Näin kävikin suuressa osassa hoitolaitoksia. Toisissa hoitolaitoksissa kuitenkin todettiin, että työpajojen hinnat ovat matalia ja nimellisiä. Syitä sille, miksei koulutusta ostettu oli paljon. Hoitoyksiköistä meille sanottiin syiksi muun muassa kunnan tai hoitokodin taloudellinen tilanne, koulutustarjonnan laajuus, henkilöstön vähyys sekä se, että kulttuuritoimintaa jo on tarpeeksi. Useissa hoitokodeissa ja sairaaloissa kevään ja syksyn 2010 koulutusaikataulut ja budjetointi oli jo lyöty lukkoon. Meidän oli siis alettava tehdä työtämme pidemmällä tähtäimellä ja ryhdyttävä tarjoamaan työpajoja keväälle 2011.

Monet osastonhoitajat ja johtoasemassa olevat henkilöt, joihin olimme yhteydessä, totesivat, etteivät voi tehdä päätöstä koulutuksesta yksin. Joissakin kunnissa päätökset kaikista maksullisista koulutuksista tehdään päällikkötasolla. Toiset johtajat halusivat tiedustella henkilökunnalta kiinnostusta osallistua koulutukseen. Useimmissa tällaisissa tapauksissa kerrottiin, että kiinnostusta ei valitettavasti löytynyt tarpeeksi ja koulutus jäi ostamatta. Oli myös hoitoyksiköitä, jossa vastuuta päätöksestä ostaa koulutus siirrettiin henkilöltä toiselle. Lopulta kierros saattoi päättyä samaan henkilöön, josta se oli alkanut.

Eräässä kunnassa tarjotessani työpajoja kunnallisille hoitolaitoksille todettiin että koulutukset hankittiin pääasiassa kunnan sosiaaliviraston maksuttomasta koulutustarjonnasta. Ulkopuolelta tarjottuja koulutuksia ei siis ostettu. Kun Ava Numminen lähetti tiedon maksuttomasta kulttuurityövälineitä käsittelevästä luennoistaan sosiaaliviraston yhteyshenkilölle joka taas lähetti tiedon eteenpäin hoitoyksiköille, alkoi luentopyyntöjä sadella ja kiinnostus työpajoja kohtaan heräsi.

Puhelinmarkkinointi tuntui meistä useimmissa tapauksissa hankalalta. Puheluissa oli usein hoitohenkilökunnan puolelta negatiivinen sävy ja saamamme palautteen mu-

kaan koulutuksia tarjotaan hoitohenkilökunnalle kyllästymiseen asti. Harkitsimme vaihtavamme markkinointitaktiikkaa siten, että kysyisimme soittaessamme heti, pääsisimmekö esittelemään työpajoja suullisesti hoitoyksikköön johtajalle sekä hoitohenkilökunnalle. Tällöin hoitohenkilökunnankin kiinnostus olisi saattanut herätä herkemmin, kun esittelijä voisi välittömästi vastata epäilyihin, ihmettelyihin ja kysymyksiin. Loppujen lopuksi kuitenkin päädyimme siihen, että jätämme markkinoinnin hetkeksi ja keskityimme seurantaan.

Heti markkinointityön aloitettuaamme huomasimme, että pahin kilpailijamme oli aika. Hoitajilla ei ole aikaa osallistua koulutuksiin. Kilpailimme ehdottomasti myös muiden hoitajille tarjottujen koulutusten kanssa, kuten olimme jo aavistelleetkin. Hoitajille tarjotuissa koulutuksissa käsitellään lähinnä hoitokäytäntöön sekä lääkitykseen liittyviä asioita. Näiden lisäksi hoitajat saavat työnohjausta. Meidän tarjoamamme koulutus asettui ehkä hoitajien ja heidän päälliköidensä näkökulmasta johonkin näiden väli- maastoon.

Mielestäni ongelmana oli aluksi myös se, ettemme osanneet profiloida tarjoamaamme tuotetta täsmällisesti. Myöhemmin eräiltä haastattelemiltamme hoitajilta tulikin palautetta, ettei koulutusta oltu markkinoitu täysin oikein, vaan hoitajille jäi epäselväksi mihin koulutuksellamme loppujen lopuksi tähtäämme. Toisaalta kyse ei välttämättä ollut pelkästään meistä vaan myös siitä, että hoitolaitosmaailmassa kulttuurivälineiden käyttö osana hoitotyötä on vielä vieras asia. Kulttuuri hoitokodeissa saateen ymmärtää lähinnä vierailevina taiteilijoina ja ulkopuolisina esiintyjinä.

Haasteena olivat myös hoitajien pelot ja ennakkoluulot. Moni hoitaja tuntee pelkoa sanaa ”tanssi” kohtaan. Ne, joilla ei ole tanssitaustaa saattavat jättää osallistumatta koulutukseen. Tähän haasteeseen yhdistyi nimihaaste. Tanssin portaat –työpajan nimi tuntui monesta hoitajasta vieraalta ja harhaanjohtavalta. Myös taiteilijamaailman ja hoitomaailman yhteentörmäys oli joidenkin hoitajien mielestä suuri.

On tärkeää, että markkinoija tuntee kohderyhmänsä kielen, toiveet ja ennakkoluulot (Vuokko 2004, 39). Hoitajien käyttämän kielen ja termistön käyttäminen toi työhömmme omat haasteensa. Vaikka ennakoimme tätä haastetta lukemalla hoitoalan julkaisuja ja keskustelemalla termistöstä, oli alku kankeaa. Ensimmäisissä hoitoyksiköihin

soittamissani puheluissa hain sanastoa ja oikeita tapoja ilmaista asioita. Soitettuani jo useampia puheluita alkoi tämä hoitolaitoskieli tarttua mieleeni ja osasin jo puhua luontevammin kulttuurityökalujen vaikutuksista esimerkiksi muistisairaiden toimintakykyyn. Hankkeen edetessä myös hoitajien ennakkoluulot ja toiveet tulivat minulle tutummiksi, mikä auttoi markkinointityössä.

Loppukeväästä 2010 törmäsimme peruuntumishaasteeseen. Eräs jo varmistettu ja sovittu työpaja peruutettiin kahdesti hoitolaitoksen puolelta. Tämä oli harmillista työpajan vetäjän osalta, sillä työpaja jäi lopulta odottamaan niin sanotusti parempia aikoja vetäjän siirtyessä muihin töihin. Tapaus herätti mietteitä ja närää myös meissä markkinoijissa. Mietimme, olisiko laadittava jonkinlainen peruutusvara, esimerkiksi sellainen, että peruutus tulisi tehdä kaksi viikkoa tai kuukausi ennen sovittua työpajapäivämäärää?

5.6 Välineitä haasteiden voittamiseksi

Hoitolaitoshenkilökunnan ennakkoluulojen voittamiseksi tarjosimme Ava Nummisen maksuttomia luentoja sekä Maistiaisia Tanssin portaat ja Kuvat ja maalaaminen -työpajoista. Ava Nummisen maksuton luento käsittelee lääkkeettömien hoitomuotojen hyötyjä ja tuloksia. Luennon saattoi tilata meidän markkinoijien kautta tai suoraan läänintaiteilijalta itseltään. Luento oli tarkoitettu suuremmalle osallistujamäärälle kuin mitä työpajoihin saattoi osallistua, esimerkiksi useamman hoitoyksikön henkilökunnalle.

Maistiaistryöpajat ovat yhden kerran kokeilutyöpajoja Tanssin portaat tai Kuvat ja maalaaminen –koulutuksista. Työpajoissa tehtiin samantyyllisiä harjoitteita kuin kokonaisessa koulutuksessakin. Maistiaiset olivat hinnaltaan edullisempia kuin kokonaiset koulutukset, minkä ajateltiin houkuttelevan niiden ostamiseen. Ne tarkoitettiin eräänlaiseksi innostajaksi ja niiden haluttiin kannustavan kokonaisen koulutuksen ostamiseen. Ajattelimme, että hoitohenkilökunta voisi menetelmiämme kokeiltuaan todeta kynnyksen olevan matalampi ja huomata kulttuurityökalujen käytön innostavuuden. Maistiaistryöpajojen ajattelimme sopivan myös esimerkiksi osaksi työhyvinvointipäivää.

Koko ajan markkinointityötä tehdessäni tutustuin paremmin hoitomaailmaan ja pääsin enemmän sisälle projektiimme. Opin myös paremmin perustelemaan työpajojemme hyödyllisyyttä esimerkiksi lääkkeettömien hoitomuotojen eduilla. Kun aloitimme työpajoihin osallistuneiden hoitajien seurantaahaastattelut, sain lisäksi perusteltuja kommentteja työpajojen tuloksellisuudesta. Näitä kommentteja pystyin käyttämään hyväkseni markkinoinnissa. Sanan ”tanssi” pelkoon pyrin vastaamaan selittämällä ja kertomalla perusteellisemmin työpajojen sisällöstä.

Puhelinmarkkinointi oli aluksi jähmeää. Minun oli hankala löytää sopivia perusteluja ja sanamuotoja. Tässä itseäni auttoi suuresti muistilista. Kirjoitin lapulle suunnitellun puheenvuoroni pääpiirteissään. En halunnut kirjoittaa liian valmista suunnitelmaa jottei puhelu minun puoleltani kuulostaisi lehtimyyjien pakkosyötöltä. Muistilastassani oli avainsanoja ja sellaisia hoitokielessä käytettäviä termejä, joita minun keskustelutilanteessa oli vaikea muistaa, mutta joiden uskoin tekevän markkinoinnistani uskottavampaa. Apunani olivat myös Ava Nummiselta saamani lehtiartikkelit, joihin saatoin vedota puhelun edetessä. (vrt. Performance Research Associates 2003, 63-64.)

5.7 Myydyt työpajat

Ava Numminen asetti Markkinointiponnistus Arola & Vanhalan kevään 2010 myyntitavoitteeksi kymmenen myytyä Tanssin portaat tai Kuvat ja maalaaminen –työpajaa. Ennen markkinoinnin aloittamista määrä tuntui sopivalta, jopa pieneltä. Kun ryhdyimme tositoimiin, huomasimme että työpajojen myyminen oli ennako-odotuksiakin hankalampaa. Maaliskuun paikkeilla olimme varmoja, ettemme saa myytyä kovinkaan montaa työpajaa saati että pääsisimme tavoitteeseemme. Kokonaisuudessaan pääsimme kuitenkin lähemmäs alussa asetettua myyntitavoitetta kuin uskoimme.

Kevään 2010 aikana myimme yhteensä seitsemän kokonaista koulutustyöpajaa. Työpajoista kuusi oli Tanssin portaat –työpajoja ja yksi Kuvat ja maalaaminen –työpaja. Suurin osa koulutustyöpajoista myytiin pääkaupunkiseudulla sijaitseviin hoitoyksiköihin. Kuvat ja maalaaminen –työpaja sekä yksi Tanssin portaat –työpaja myytiin pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Maistiaisina myytiin kevään 2010 aikana kolme

kappaletta. Näistä kaksi oli Tanssin portaat –maistiaisja ja yksi Kuvat ja maalaaminen –maistiainen. Myöhemmin toinen Tanssin portaat –työpajoista kuitenkin peruuntui.

Vireillä olevia kontakteja oli kevään 2010 lopulla kolme kappaletta. Vireillä olevilla tarkoitan sitä, että hoitoyksiköt ovat kiinnostuneita ostamaan työpajoja mutta neuvottelevat joko osallistujista tai rahoituksesta. Kevään 2010 lopulla yhdessä hoitoyksikössä ehdittiin pitää Kuvat ja maalaaminen -maistiaistyöpaja ja jatkoa toivotaan. Muihin kevään lopulla vireillä oleviin kontakteihin palattiin syksyllä 2010.

5.8 Hankkeesta tiedottaminen ja näkyvyys mediassa

Kulttuurityöpajoista tiedottamisessa toimimme paljolti ruohonjuuritasolla. Tieto levisi markkinointityömme ja Ava Nummisen luentojen avulla. Hanke sai näkyvyyttä kuitenkin myös mediassa. Hankkeemme kasvoina mediassa toimivat Numminen ja Hanna Brotherus. Vuoden 2009 lopulla Numminen esiintyi muun muassa Tehy-lehden (15/2009) Lauaen iloa ja yhteisyyttä –artikkelissa. Tammikuussa 2010 häntä haastateltiin Helsingin Sanomiin (30.1.2010).

Keväällä 2010 Hanna Brotherusta haastateltiin Tanssin portaat –työpajojen tiimoilta KuntoPlus –lehteen (7/2010). Yhtenä tapana tiedottaa työpajoista voi pitää myös Hanna Brotheruksen Vantaan seurakunnassa terveydenhuollon henkilöstölle pidetyssä koulutuspäivässä vetämää Tanssin portaat –työpajaa. Työpaja oli Maistiais – tyyppinen parin tunnin työpaja, joka osaltaan toimi myös esittelynä työpajoistamme ja toivottavasti kannusti hoitajia kertomaan työpajoista hoitoyksikkönsä koulutusten hankinnasta päättävälle.

Ava Numminen osallistui keväällä 2010 Ylen Voimala-ohjelmaan. Ohjelmassa puitiin sitä, voiko musiikki parantaa. Musiikki-aiheen ohella tulivat Nummisen puheenvuoroissa esille myös tanssin, kuvataiteiden ja kaikenlaisen kulttuurin käyttö hoitotyössä. Hanke on siis saanut tilaa mediassa. Edellä mainitut ovat vain esimerkkejä, niiden lisäksi esimerkiksi Ava Numminen on saanut näkyvyyttä läänintaiteilijuutensa ansiosta.

Kun aloitimme suunnittelutyön syksyllä 2009, ideoimme ajatuspohjalta kulttuurityöpajoille myös jonkinlaisia internetsivuja tai työpajoista tiedon laittamista esimerkiksi Uudenmaan taidetoimikunnan sivujen yhteyteen. Tämä ideamme kuitenkin unohtui matkan varrella.

6 HOITAJILTA SAATU PALAUTE

Palautteen saaminen asiakkaalta on oleellinen osa markkinointia. Saatua kritiikkiä auttaa kehittämään palvelua ja tekemään siitä asiakkaalle tyydyttävämmän. (vrt. Kuusela 2000, 96-106.) Keräsimme kulttuurityöpajoihin osallistuneilta hoitajilta palautetta palvelutuotteestamme niin kirjallisesti kuin haastatteluillakin. Tanssin portaat –koulutukseen osallistuvat hoitajat saivat kukin vihkon, johon he kirjoittivat mietteitään koulutuskerroista valmiiksi laadittujen kysymysten pohjalta. Kopioimme vihkoihin kirjoitetut kommentit. Näin saimme tietoa siitä, onko koulutus hoitajien mielestä toimiva ja mitä parannettavaa siinä heidän mielestään olisi.

Sekä Kuvat ja maalaaminen että Tanssin portaat –koulutuksesta keräsimme myös suullista palautetta tekemällä haastatteluja koulutuksiin osallistuneille hoitajille. Haastattelutilanteessa saimme hoitajilta spontaaneja mielipiteitä. Haastattelut tehtiin kussakin hoitoyksikössä noin kuukaudesta muutamaan kuukauteen koulutuksen päättymisen jälkeen. Haastattelujen avulla halusimme selvittää sitä, kuinka hyvin menetelmät ovat juurtuneet yksiköihin sekä kuinka helppoa niitä on hoitajien mielestä soveltaa käytännön työssä.

Kirjoittaessaan vihkoihin useimmat hoitajista antoivat vain niukasti palautetta. Myös haastatteluissa hoitajille antamiimme palautepapereihin tuli vastaukseksi usein vain muutama sana tai yksi lause kuhunkin kysymykseen. Haastateltaessa ja keskusteltaessa hoitajien kanssa he puhuivat kuitenkin paljon ja antoivat sekä positiivista että kriittistä palautetta. Mistä siis johtuu hoitajien kirjoitetun palautteen niukkuus? Olisivatko hoitajat kenties tottumattomia kirjoittamaan ajatuksensa paperille, vai johtuisiko niukkuus vain hoitajille ominaisesta kiireen tunteesta jolloin aikaa pidemmän tekstin kirjoittamiseen ei ole?

6.1 Hoitajien muistiinpanoista kerätty palaute

Keräsimme Tanssin portaat –koulutukseen osallistuneilta hoitajilta palautetta vihkoihin valmiiden kysymysten avulla. Näin pyrimme saamaan välitöntä palautetta hoitajilta koulutuksesta, sen etenemisestä ja toimivuudesta. Palautteen avulla voimme kehittää koulutustamme ja menetelmiämme sekä työskentelytapojamme. Saamme myös hyödyllistä tietoa siitä, kuinka hoitajat itse ajattelevat tällaisten toimintatapojen sopivan hoitoyhteisöön ja sen arkeen. Koulutuksen jälkeen kopioimme vihkoihin kirjoitetut tekstit siten, että tekstin kirjoittaja pysyi nimettömänä. Tiedon keräämisen jälkeen vihkot palautettiin hoitajille itselleen.

Hoitajien antama palaute luonnollisesti vaihteli hoitoyksiköittäin. Joissakin hoitokodeissa tanssin soveltaminen hoitotyöhön koettiin helpoksi, mutta useimmissa yllättävänkin vaikeaksi. Niissä hoitoyksiköissä ja osastoilla joissa oli aiemmin käytetty tanssia ja musiikkia paljon, oli myös helpompi ajatella tanssia hoitotyöhön sovellettavaksi.

Ensimmäisen työpajakerran jälkeen hoitajat vastasivat työpajaan liittyviin kysymyksiin: miten he kokivat tanssimisen työpajan aikana, mikä oli yllättävää, mitä havaintoja he tekivät itsessään ja työtovereissa sekä millaisia ennako-odotuksia heillä oli ollut työpajan suhteen. Toisen työpajakerran jälkeen kysyttiin millaisessa työtilanteessa hoitajat ajattelisivat voivansa hyödyntää tanssia, mitä he kaipaisivat lisää koulutukseen sekä millaiset harjoitteet ovat heidän mielestään innostavia ja mitkä vastaavasti eivät innosta.

Muistiinpanojen perusteella Tanssin portaat –työpajat koettiin yleisesti ”mukavaksi ja virkistäväksi hetkeksi työpäivän keskellä”. Improvisaatioharjoitteet hoitajat kokivat kuitenkin usein hankaliksi. Eräs hoitaja vertasi työpajoja jopa teatterikorkeakoulun oppiharjoituksiin. Myös esillä olo ja esiintyminen oli epämieluisaa. Yllättävää useiden hoitajien mielestä oli se, ettei työpajassa harjoiteltukaan valmista koreografiaa tai tanssilajeja vaan työpajaharjoitteet käsittelivät liikettä yleensä sekä kosketusta. Osa työpajoissa tehdyistä harjoitteista tehtiin ilman musiikkia ja tämä musiikin ”puuttuminen” näkyi hoitajien antamassa palautteessa. Moni hoitaja totesi, että tanssiminen on helpompaa kun on musiikkia ja toivoi enemmän musiikkia työpajoihin. Se, mitkä var-

sinaisista harjoitteista koettiin hankaliksi riippui toisaalta hoitokodista, toisaalta henkilöistä jokaisesta itsestään. Eräässä hoitokodissa esimerkiksi kosketusharjoitteet koettiin epämieluisiksi ja turhiksi, toisessa hoitokodissa niiden taas nähtiin olevan hyvin tärkeitä ja inspiroivia.

Tanssin käyttämisen hoitotyössä ajateltiin olevan esimerkiksi tuolitanssia. Toisaalta jotkut näkivät tanssin ja liikkeen mahdollisuudet käytännön hoitotyössä, ja arjessa esimerkiksi silloin kun vanhuksen on vaikea lähteä liikkeelle. Myös asukkaan motivoimisessa sekä asukkaiden ja hoitajien mielialan kohottamisessa tanssia voidaan hoitajien mukaan käyttää. Toisaalta tanssimisessa koettiin epävarmuutta ja todettiin muun muassa, että asukkaiden tulisi olla itsekin motivoituneita jotta tanssia voisi hoitotyössä heidän kanssaan käyttää.

Hoitajat kaipasivat työpajoihin lisää konkreettista tietoa. Tämä sanapari, ”konkreettinen tieto”, toistui hyvin monissa palautteissa. Tietoa halutaan siitä, miten tanssia voi hyödyntää heikompikuntoisten muistisairaiden ihmisten kanssa. Myös konkreettista ohjausta omaan yksikköön tarvitaan. Työpajoihin osallistuvat toivoivat saavansa tietoa tanssin vaikutuksista esimerkiksi muistisairaana käyttäytymiseen sekä kuulevansa niiden hoitajien kokemuksia, jotka ovat tanssia työssään jo käyttäneet. Yleinen mielipide oli, ettei informaatiota kulttuurivälineiden todellisista hyödyistä olla saatu tarpeeksi.

Kolmannen työpajakerran jälkeen hoitajat saivat tehtäväkseen tanssia tai liikkua jollekin asukkaalle tai asukkaan kanssa ja kirjoittaa vihkoon tuntemuksiaan tilanteesta. Kokeilut sujuivat hoitajien palautteen mukaan hyvin ja he sovelsivat tanssia monenlaisissa hoitotilanteissa. Joku kokeili tanssin ja liikkeen käyttämistä käytännön hoitotilanteessa, esimerkiksi kun vanhus ei päässyt ylös tuolista. Useat taas tanssivat tangoa tai valssia vanhuksen kanssa. Muutama hoitaja kokeili tanssia esiintyjän roolissa. Tanssin ja liikkeen käyttö hoitotyössä koettiin useimmissa kokeiluissa positiivisena. Hoitolaitoksen normaaliarjesta poikkeavasta tilanteesta tuli useimmiten hyvä mieli niin hoitajalle kuin hoidettavallekin. Toisaalta tilanteet olivat jännittäviä: tanssiminen toisten nähden saattoi tuntua oudolta ja pelottavalta. Hoitajan hyvä olo tuli usein siitä, että hoidettavalla oli hyvä mieli. Hassuttelu ja tanssiminen sai vastahakoisen vanhuk-

sen kenties unohtamaan kiukkuisuutensa ja päivän toimet saattoivat jatkua eteenpäin.

Halusimme saada tietoa myös työyhteisön suhtautumisesta kulttuurityövälineiden käyttämiseen. Niinpä neljännen työpajakerran jälkeen hoitajat keskustelivat työtovereidensa kanssa tanssista sekä pohtivat keskustelua muistiinpanoissaan. Työtovereiden asenne tanssimista kohtaan hoitotyön ohella vaihteli. Osa hoitajista pitää tanssimista aivan luonnollisena osana hoitotyötä ja kannustavat sekä osallistuvat tanssiin. Kaikki eivät kuitenkaan koe tanssia omakseen. Joidenkin mielestä jopa hoitajan uskottavuus ja ammatillisuus kärsivät mikäli hän tanssii töissä. Hoitajan tanssiminen asukkaan kanssa koetaan vieraaksi ajatukseksi. Se, ettei asiaa aivan ymmärretä saattaa aiheuttaa epävarmuutta ja olla esteenä tanssimiselle. Sen sijaan hoitajat toivovat tanssittajia asukkaille.

Viidennen työpajakerran jälkeen viikkoon pohdittiin työpaikalla tanssimisen hyötyjä ja haittoja. Hoitotyön osana tanssimisen hyödyiksi nähtiin esimerkiksi se, että asukkaat saavat ohjelmaa, fiiliksen keventäminen sekä fyysisesti että henkisesti, huumorin tuominen tilanteisiin, hoitajan ja hoidettavan välinen rennompia kommunikaatio, hoitajan mielen virkistyminen, vanhuksen liikkeelle saamisen helpottuminen, tanssin mukanaan tuomat hyvät muistot sekä asukkaisiin tutustuminen uudella tavalla ja uudesta näkökulmasta. Useimmat hoitajat eivät nähneet tanssimisessä mitään haittavaikutuksia. Tanssimisen haittoja joidenkin hoitajien mielestä saattoi kuitenkin olla esimerkiksi se, että joku asukkaista suuttuu tanssimisesta, koska tanssi ei sovi tämän maailmankatsomukseensa. Myös vanhuksen sairaudessa voi olla hoitajien mielestä tanssimista haittaavia piirteitä, esimerkiksi huimausta tai muuten huonokuntoisuutta. Nämä seikat hoitajan tuleekin tietää ja tuntea vanhus hyvin, jotta tanssittaminen on turvallista. Tanssimisen estää useimmiten kiireinen työtahti. Palautteesta ilmeni myös, että samanhenkisen työparin kanssa on helpompaa tanssia kuin yksin.

Viimeisen työpajakerran jälkeen hoitajat keskustelivat jonkun omaisen kanssa tanssista sekä refleктоivat ja pohtivat keskustelua viikkoon. Tehtävänä oli myös pohtia voisiko omaisia kannustaa vanhuksen kanssa tanssimiseen ja millä tavoin. Joistakin omaisista tanssi osana hoitotyötä tuntui oudolta ja hämmäntävältä asialta. Tanssin katselu mielletään paremmaksi kuin se, että vanhus itse osallistuisi tanssimiseen.

Toisaalta omaiset kannustavat kaikkiin keinoihin vanhuksen virikkeellistämiseksi ja tanssia pidetään hyvänä liikuntamuotona. Omaisten osallistuminen tanssihetkiin vaihteli. Yhdessä hoitoyksikössä omaiset eivät osallistu, toisessa yksikössä he taas osallistuvat aktiivisesti.

6.2 Haastatteluissa kerätty palaute Tanssin portaat –koulutuksen käyneiltä hoitajilta

Teimme haastatteluja työpajoihin osallistuneille hoitajille yhdestä kahteen kuukautta työpajan pitämisen jälkeen. Haastatteluissa keskustelimme siitä, kuinka tanssin tai kuvataiteiden käyttö hoitotyössä on lähtenyt käyntiin. Kysyimme haastatteluissa muun muassa mitä haasteita kulttuurityövälineiden käytössä on ilmennyt käytännön työssä, mikä on ollut helppoa ja mikä hankalaa, kuinka muu työyhteisö on suhtautunut tanssin käyttöön sekä olisiko tarvetta lisätyöpajoilla ja millä aikavälillä hoitajat lisätyöpajan haluaisivat. Kysyimme myös mitä mieltä osallistujat olivat yleisesti työpajoista näin jälkeinpäin.

Tanssin soveltaminen hoitotyöhön oli joissakin hoitokodeissa käynnistynyt hyvin. Näissä paikoissa työyhteisö oli useimmiten kannustavaa ja kulttuurityövälineitä käytettiin muutenkin kuin tanssin osalta. Hoitokodeissa oltiin esimerkiksi järjestetty aiemminkin paritanssituokioita liittyen vaikkapa vuodenvuorokierrojuhlapäiviin. Kun hoitajat kuulevat musiikkia, he saattavat hetken tanssahdella keskenään tai asukkaiden kanssa. Toisaalta tanssin käyttäminen esimerkiksi hankalissa hoitotilanteissa saattoi olla unohtunut. Toisinaan haastattelutilanne muistutti hoitajia ottamaan tanssin käyttöön silloinkin, kun yhteistyö hoidettavan kanssa ei suju.

Tanssin soveltaminen hoitotyöhön saattoi vaihdella saman hoitokodin eri osastojen välillä. Myös liikkeen käyttämisen laatu vaihteli. Niillä osastoilla joilla asukkaat olivat nuorempia ja vetreämpiä, tanssia saattoi käyttää laajemmin kuin esimerkiksi osastoilla, joilla oli paljon pitkälle edennyttä dementiaa. Eräessä haastattelussa mainittiin, että muistisairaiden on usein hankalaa tehdä ohjeistuksen mukaisesti. Tällöin tanssia käytetään nimenomaan päivittäisten hoitotoimenpiteiden yhteydessä, ei niinkään virikehetkissä.

Tanssin portaat –koulutus koettiin usein virkistäväksi, koko hoitoyksikköä tiivistäväksi asiaksi. Eräässä hoitokodissa hoitajat pahoittelivat sitä, ettei aikaa tällaisille koko henkilökunnan tilaisuuksille kiireisessä työssä paljoakaan löydy. Työtovereihin tutustui heidän mukaansa aivan eri näkökulmasta työpajoissa kuin arkisessa työelämässä. Tanssin portaat -koulutus virkisti usein hoitajien mieltä ja niissäkin paikoissa, joissa tanssia oli käytetty aiemmin, hoitajat kokivat saaneensa uusia ideoita ja alkaneensa ajatella tanssia ja liikettä toisin kuin ennen. Eräässä haastattelussa mainittiin, että Tanssin portaat -tyyppistä toimintaa kaivattaisiin erityisesti hoitohenkilökuntaa varten, jotta he pääsisivät hetkeksi irti arjen toimista, eräänlaiseksi työnohjaukseksi.

Toisaalta joissakin hoitolaitoksissa hoitajat totesivat olevan tärkeää että Tanssin portaat -työpajoihin otettaisiin joillakin työpajakerroilla mukaan myös vanhuksia. Hoitajat toivoivat vanhusten mukanaoloa, jotta tanssin sovellettavuus hoitotyöhön tulisi heille konkreettisemmaksi ja kulttuurityökalujen käyttöä olisi helpompi jatkaa hoitokodissa myös sitten kun koulutus on päättynyt.

Joskus hyppy tuntemattomaan ja tanssista olevat ennakkoluulot ovat aiheuttaneet hämmennystä osallistujaryhmässä. Tällöin tanssin soveltaminen hoitotyöhön on tuntunut vaikealta. Sitä, että työpajoihin osallistujat olivat eri hoitoyksiköistä, ei useimmiten koettu häiritseväksi. Toisaalta taas joku hoitaja koki sen hyvinkin hankalaksi. Kaikki hoitajat sanoivat kysyttäessä kosketusharjoitteiden olleen erittäin tärkeitä ja niitä käytetyn hoitotyössä myös työpajan päättymisen jälkeen. Toisaalta erään työpajaan osallistuneen hoitajan mielestä luovat harjoitteet tuntuivat korkealentoisilta. Työtovereiden vastaanotto tanssin käytölle hoitotyössä on ollut positiivista. Osa hoitajista on puhunut asiasta paljon osastollaan, osa ei niinkään.

Eräs hoitaja totesi Tanssin portaat -koulutuksen muuttaneen hänen käsitystään tanssista paljon. Tanssi ei ole enää pelkkä harrastus, se on myös osa työtä. Lisätyöpajoilla koettiin olevan tarvetta. Sopiva aika lisätyöpajalle oli hoitajien arvion mukaan useimmiten puoli vuotta varsinaisen koulutuksen päättymisestä.

Palautekeskusteluissa saimme kritiikkiä hankkeen markkinoinnista. Nimeä ”Tanssin portaat” pidettiin hankalana ja harhaanjohtavana, hoitajamaailmaan liian korkealentoisena. Nimi jossa kerrottaisiin työpajassa käsiteltävän liikettä ja kosketusta hoito-

työssä olisi joidenkin hoitajien mielestä parempi. Myös konkreettisuutta jo markkinoinnissa haluttiin. Hoitajat totesivat, että olisi hyvä saada tietää mitä todellista, käsin kosketeltavaa hyötyä työpajoihin osallistumisella olisi. Saimme palautetta työpajoissa käytetystä kielestä, asioiden monimutkaistaminen uusilla termeillä. Eräs hoitaja totesi, etteivät he hoitotyöläiset osaa käyttää niin hienoja termejä kuin esimerkiksi tanssijat käyttävät.

6.3 Haastatteluilla kerätty palaute Kuvat ja Maalaaminen –koulutukseen osallistuneilta hoitajilta

Saimme haastattelun avulla palautetta Kuvat ja maalaaminen –työpajasta kahdesta hoitokodista. Haastattelut tehtiin puhelimitse. Puhelinhaastatteluissa kysyimme ruusuja ja risuja koulutuksesta sekä sitä, onko toiminta jatkunut myös koulutuksen päättymisen jälkeen. Kysyimme myös miten esimies ja omaiset ovat suhtautuneet vanhuskuvataidetoimintaan.

Kuvat ja maalaaminen –työpajaa pidettiin kummassakin haastatellussa yksikössä hyvänä koulutuksena. Antoisinta olivat ideat, joita saattoi lähteä heti käyttämään sekä sellaisenaan, että soveltamaan omissa työpajoissa. Tieto hyvistä tekniikoista ja oikeanlaisista materiaalia antoi hyvän pohjan oman työpajan vetämiselle. Hyvää oli myös se, että koulutus antoi eräällä lailla luvan luovan toiminnan järjestämiseen hoitoyhteisössä. Risuja työpaja sai toiselta haastatellulta yksipuolisuudestaan, monipuolisempia ideoita jäätiin kaipaamaan. Kummassakin hoitokodissa työpajatoiminta on jatkunut koulutuksen päättymisen jälkeen. Työpajoissa syntyneistä taideteoksista oli kummassakin tapauksessa tarkoitus järjestää myös näyttelyt esimerkiksi paikallisiin kirjastoihin.

Esimiehen suhtautuminen Kuvat ja maalaaminen – toimintaan on ainakin toisessa hoitokodissa ollut myönteistä. Toisaalta lisäresursseja, esimerkiksi aikaa suunnittelulle ja työpajojen vetämiselle, kaivataan. Toisessa haastattelussa tuli esiin toiminnan perustelun ongelma. Työpajoja oltiin saatu pitää kokeiluprojektina, mutta lisätarpeen tuli olla perusteltua. Työyhteisössä tarvitaan tällöin joku aktiivinen joka vie asiaa eteenpäin. Työntekijät ja työtoverit pitävät haastattelujen perusteella viriketoimintaa

tarpeellisena. Myös omaisten suhtautuminen toimintaan on positiivista. Toisaalta omaiset saattoivat kuitenkin jäädä pohtimaan sitä, onko tällaisesta toiminnasta todellista hyötyä vanhuksille.

Markkinoinnin kannalta haasteeksi osoittautuivat joidenkin yksityisten hoitokotien palveluiden ulkoistaminen. Hoitokodeissa lähes kaikki palvelut on ulkoistettu ja pilkottu osiin siten, että siivouksen hoitaa yksi yritys, ulkoilutuksen joku muu, viriketoiminnan mahdollisesti vapaaehtoiset ja perushoidon hoitajat. Näissä hoitokodeissa asuvat ovat itse saaneet tilata kunkin palvelun erikseen ja maksavat kustakin palvelusta erikseen. Hoitajat tekevät vain sellaiset hoitotoimenpiteet jotka heiltä on tilattu. Asukkaat eivät usein ole tilanneet niin kutsuttua saattopalvelua, jotta pääsisivät huoneestaan yhteisiin tiloihin ja tämän takia he jäävät omaan huoneeseensa ja pois virikehetyksistä.

7 YHTEENVETO

Tässä opinnäytetyöni viimeisessä luvussa käsittelen omaa oppimistani opinnäytetyötä kirjoittaessani, työtämme kevään 2010 aikana ja mietin kehittämisideoita hankkeelle. Kartoitan myös hieman kulttuurin ja hoitoalan kentän tilannetta ja tapahtumia syksyllä 2010. Kulttuurin ja hoitoalojen kentillä sekä mediassa lääkkeettömistä hoitomuodoista sekä vanhustenhoidon laadusta käytävä keskustelu on laajaa ja otan esille vain muutaman esimerkin. Peilattessani markkinointityötämme yhteiskunnalliseen keskusteluun voin todeta, että kevään aikana tekemämme työ ollut tärkeää ja ajankohtaista.

7.1 Hoitoalan ja kulttuurin kenttä syksyllä 2010

Taiteen ja hoitoalan yhteensovittaminen on herättänyt mielenkiintoa viime aikoina Suomessa niin mediassa kuin muillakin foorumeilla. Kevään 2010 aikana olen markkinointityöni ansiosta saanut olla seuraamassa tätä keskustelua hyvin läheltä, kenties intensiivisemmin kuin olisin sitä muussa tapauksessa seurannut. Kulttuurin terveysvaikutukset on havaittu ja niistä ollaan kiinnostuneita myös hoitoaloilla. Useissa kult-

tuurityöpajojen osallistujille tekemissämme seurantahaastatteluissa tuli ilmi hoitajien tarve saada lisätietoa kulttuurityökalujen vaikutuksista ja hyödyistä hoitotilanteissa. Hoitajat halusivat myös kuulla toisten hoitajien omakohtaisia kokemuksia siitä miten tanssia ja kuvataidetta on käytetty hoitotyössä ja miten nämä kulttuurityökalut ovat toimineet käytännössä.

Vanhustenhoidon laadusta puhutaan tällä hetkellä mediassa paljon. Esimerkiksi syksyn 2010 Valtakunnallinen Vanhusten viikko 3.-10.10.2010 viritti keskustelua siitä, mitä vanhustenhuolto tällä hetkellä on ja mitä sen toivottaisiin olevan. Vanhustyön keskusliiton toiminnanjohtaja Pirkko Karjalainen ottaa kantaa hoidon ulkoistamiseen MTV3:n Huomenta Suomi –lähetysessä 4.10.2010. Karjalainen toteaa, ettei vanhustyötä ja hoivaa pidä tai voida laskea rahassa. Pelkästään rahan ratkaistessa vanhuksen ääni ja toiveet jäävät taka-alalle. Karjalainen toteaa arvokkaaseen vanhuuteen kuuluvan arvostetuksi tulemisen tunteen ihmisenä ja kansalaisena. Arvokasta vanhuutta tulee kunnioittaa myös silloin, kun iäkkään ihmisen muisti ei enää toimi tai hän ei itse pysty liikkumaan. Tällöin Karjalaisen mukaan mitataan se, miten laadukkaasti hoitotyö tehdään ja kuinka kulttuurissamme ihmistä kohdellaan. (Karjalainen 2010)

Hoiva-alan kasvavaan työvoimapulaan ollaan etsimässä vastausta uudesta lyhyestä hoiva-avustajan ammattikoulutuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriön mielestä virikehetkien pitämiseen riittää lähi- ja sairaanhoitajan koulutusta vähempi koulutus. Uusi hoiva-avustajan koulutus olisikin vain vuoden mittainen ja sen suunnitellaan alkavan jo keväällä 2011. Hoiva-avustajat voisivat auttaa vanhuksia esimerkiksi syömisessä ja ulkoilussa. Näin lähihoitajat voisivat keskittyä perushoidollisiin töihin. (Yle Uutiset 2010)

Lokakuussa 2010 järjestettiin Espoossa Hanasaaren ruotsalais-suomalaisessa kulttuurikeskuksessa seminaari Työ, terveys ja taide. Seminaarissa pääaiheena oli opetusministeriön Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia –toimintaohjelma. Sekä suomalaiset että muut pohjoismaalaiset tahot esittelivät seminaariyleisölle terveyteen ja kulttuuriin liittyviä hankkeitaan. Luennoitsijat kiittelivät Suomen toimintaohjelmaa ja ohjelmasta toivottiin otettavan mallia muissakin Pohjoismaissa. Suomen Kuntaliiton kulttuurin erityisasiantuntija Ditte Winqvist totesi puheenvuorossaan, että toimintaohjelma on suuri askel eteenpäin ja sen avulla voidaan nostaa asioita esiin aivan uudella

tavalla. Hänen mielestään on tärkeää että osataan muuttaa rutiineja, tehdä asioita uudella tavalla myös ilman lisäresursseja. Winqvistin mielestä toimintaohjelman asettamiin tavoitteisiin päästäkseen kunnan- ja kaupunginvaltuustojen tulisi kirjata paperille strategia. Lisäksi tarvitaan henkilö joka johtaa toimintaa kunnassa, ilman vastuuhenkilöä mitään kun yleensä tapahtuu. Tarvitaan myös paljon keskustelua sekä foorumeita joissa ammattilaiset saavat tuoda mielipiteensä ja käytäntönsä esille. (Winqvist 2010)

Helsingin kulttuurikeskus julkaisi marraskuussa 2010 raportin Kulttuuritarjonta vanhustyön laitoksissa. Raportissa selvitetään muun muassa millaista kulttuuritarjontaa löytyy helsinkiläisistä vanhustyön laitoksista. Lisäksi raportissa käydään läpi kulttuurin tuottajatahot Helsingissä. Raportissa selvitetään myös vanhustyön laitosten toiveet sekä sellaisia hoitoarjen käytäntöjä, joita hoitajat ovat kokeneet hyväksi. (Varho & Lehtovirta 2010.)

7.2. Hankkeelle asetettujen tavoitteiden täyttyminen ja itsearviointi

Emme täysin päässeet hankkeen alussa asetettuun tavoitteeseemme myydä kevään 2010 aikana kymmenen kulttuurityöpajaa. Pääsimme kuitenkin lähelle tavoitettamme myytyämme seitsemän kokonaista työpajaa sekä kaksi toteutunutta Maistiais-työpajaa. Markkinointityön alun innostuksen ja keskivaiheessa mieleen hiipineen epäilyksen jälkeen lopputulos oli mielestäni hyvä. Työskentelimme kärsivällisesti voittaaksemme kevään 2010 aikana eteen tulleet haasteet. Maistiais-työpajat sekä Ava Nummisen ilmaiset luennot olivat mielestäni toimiva keino niin hoitajien tiedonjanon täyttämiseen kuin kuntien taloudellisen tilanteen huomiointiin.

Myimme kevään aikana enemmän Tanssin portaat –työpajoja kuin Kuvat ja maalaminen –työpajoja. Tarkkaa syytä tähän en osaa sanoa. Yhtenä syynä saattaa hoitajien puolelta olla tanssin uutuudenviehätys. Syy saattoi olla myös meissä markkinointijissa, vaikka pyrimmekin tarjoamaan työpajoja tasapuolisesti. Se että olimme itse enemmän mukana tanssityöpajojen suunnittelussa ja rakentamisessa kuin kuvataide-työpajojen suunnittelussa saattoi hyvinkin heijastua markkinointiimme. Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani huomaan, etten itse vielääkään ole täysin selvillä Kuvat ja maa-

laaminen –työpajojen konkreettisesta sisällöstä. Tiedän kyllä työpajojen sisällön periaatteessa, mutta olisi varmasti ollut markkinoinnin kannalta hyvä mennä henkilökohtaisesti seuraamaan muutamaa taiteilijan vetämää työpajaa.

Itse olen oppinut sekä markkinointityötä tehdessäni että opinnäytetyötä kirjoittaessani paljon. Aluksi ajatus markkinointityöstä tuntui haasteelliselta. Uskaltauduin kuitenkin hakemaan työpaikkaa, sillä tunsin kykeneväni niin sanotusti seisomaan markkinointi asian takana. Huomasinkin markkinointityössäni sen, että on varmuus tarjoamansa asian hyödyllisyydestä auttaa paljon (vrt. Performance Research Associates 2003, 49). Olen saanut tietoa tämänhetkisestä tilanteesta kulttuurin ja terveydenhuollon kentällä ja huomaan innostukseni kulttuurin ja sosiaalialojen yhdistämiseen kasvavan koko ajan.

Suurin oppi jonka suoramarkkinointityöstä sain, oli asiakkaan kuunteleminen. Pelkkä tuotteen sinnikäs tarjoaminen ei riitä ellei asiakkaaseen suhtaudu ihmisenä. Pysähtymällä esimerkiksi puhelinkeskustelun aikana vastaamaan kysymyksiin perusteellisesti sekä tekemään itse vastakysymyksiä sain paljon hyödyllistä tietoa yhteishenkilöiden ennakkoluuloista ja hoitolaitosten henkilökunnan päätösmahdollisuuksista sekä taloudellisesta tilanteesta. Puhelinkeskustelujen myötä olen huomannut että rauhallisuus puhelinmarkkinoinnissa on tärkeää. Alkuun puheluita tehdessäni mietin koko ajan mitä sanoisin seuraavaksi, mitä minun tulisi sanoa, olenko muistanut kaiken tarpeellisen ja miltä loppujen lopuksi kuulostan. Käytin puheluita tehdessäni apunani muistilistaa johon kirjoitin pääasiat. En kuitenkaan aina edes kiireessäni muistanut katsoa listaa. Kun itsevarmuuden lisääntymisen myötä lopetin hosumisen ja otin rauhallisemmin, huomasin että minua kuunnellaan. Vastapuoli ei enää hokenut pelkkää ei-sanaa vaan oli valmis keskustelemaan kanssani tärkeästä asiasta.

Hanke päättyi kevään 2010 lopussa, mutta oma työni kulttuurityöpajojen markkinoijana jatkui vielä seuraavan syksyn ajan. Syksyllä 2010 työ sujui jo tutummin. Minulla oli koossa jo paljon hoitajien argumentteja kulttuurityökalujen käyttämisen puolesta ja pystyin kertomaan positiivisista kokemuksista joita kulttuurityöpajat olivat antaneet. Myös Tanssin portaat –DVD antaa paljon faktatietoa lääkkeettömistä hoitomuodoista sekä siitä mitä Tanssin portaat pitää sisällään.

7.3. Kehittämisideoita markkinointiin

Mitä olisimme voineet tehdä toisin? Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Ava Numminen pohjusti markkinointityömme haastatteleamalla hoitohenkilökuntaa heidän toiveistaan sekä siitä, millaista koulutustarjonta hoitolaitoskentällä on tällä hetkellä. Suunnittelutyötä olisi mielestäni voinut kuitenkin tehdä ryhmänä hieman enemmän. Toisaalta se, että hanke on ensimmäinen laatuaan, asetti tiettyjä haasteita. Vaikka olisimme suunnitelleet kuinka, olisi yllätyksiä joka tapauksessa varmasti tullut vastaan.

Emme oikeastaan ole saaneet hoitajilta palautetta käyttämistämme esitteistä. Omas ta mielestäni luomamme esitteet toimivat kyllä sähköpostin liitteenä. Ne aukeavat helposti, teksti ei ole liian vaikeasti ymmärrettävää eikä esite Word-tiedostona kuormita sähköpostia. Ulkopuolisen näkökulmasta esite saattaa kuitenkin olla tylsä. Esitteistämme puuttuvat kuvat. Suunnittelimme hankkeen alussa laittavamme esitteeseen jonkin houkuttelevan ja innostavan, tunnelmaa luovan kuvan. Jossakin vaiheessa, ehkä kiireen keskellä, kuva-idea unohtui.

Työpajoista erikseen kertovissa esitteissämme on värillinen teksti muutoksena ensimmäiseen mustavalkoesitteeseen, mutta uudemmissakaan esitteissä ei ole kuvaa. Olisi hyvä tehdä tai teettää esite joka olisi aiempia versioita värikkäämpi ja tarkemmin suunniteltu. Tällainen esite edistäisi varmasti kulttuurityöpajojen myyntiä ja niistä tiedottamista. Hoitomaailmassa varmasti tavanomaisimmin käytetyt värit ovat sininen ja vihreä. Nämä värit ovat mieltä rauhoittavia ja suhteellisen neutraaleja ja ehkä siksi myös turvallisia käyttää hoitohenkilökunnalle osoitetuissa esitteissä. Voisiko uudessa esitteessä kuitenkin käyttää jotakin modernimpaa, joskaan ei liian radikaalia, värimaailmaa? Kuinka hoitajat ja koulutuksista päättävät reagoisivat iloisen keltaiseen esitteeseen?

Hanke on saanut näkyvyyttä mediassa melko paljon kevään 2010 aikana. Ponnistuksia näkyvyyden saavuttamiseksi tulisi jatkaa. Lisäksi olisi hyvä jos kulttuurityöpajoista saataisiin tietoa internetiin. Uudenmaan taidetoimikunnan sivuilla on tietoa Ava Nummisen tehtävistä läänintaiteilijana. Olisiko kenties näiden sivujen yhteyteen mahdollista lisätä esittelyä Tanssin portaat ja Kuvat ja maalaaminen – työpajoista?

Internet-sivuilla voisi mahdollisuuksien mukaan näyttää myös pieniä pätkiä Tanssin portaat – DVD:ltä.

7.4. Ideoita työpajojen kehittämiseen

Se, ettei hoitotyön kentällä ole tarpeeksi tietoa lääkkeettömistä hoitomuodoista, saattaa herättää hoitohenkilökunnassa pelkoa uusia työmenetelmiä kohtaan. Haastatteluisamme tuli esille hoitajien ennakkoluulot sanaa ”tanssi” kohtaan. Olisiko hoitajien helpompi ajatella osallistuvansa Tanssin portaat – työpajoihin mikäli työpajojen nimeä muutettaisiin hoitajien ehdottamaan suuntaan, esimerkiksi ”Liike ja kosketus hoitotyön arjessa”? Nimeä voisi käyttää myös liitteenä varsinaisen Tanssin portaat – nimen yhteydessä.

Seurantahaastatteluisamme selvisi, että hoitajat toivovat koulutuksestamme jäävän heille jotakin käsin kosketeltavaa. Moni Tanssin portaat – koulutukseen osallistunut hoitaja kysyi, olisiko mahdollista saada jonkinlainen käsikirja koulutuksesta. Tällaisen käsikirja, tietopaketti, olisi varmasti hyvä tehdä. Hoitajat kirjaavat työpajojen harjoitteita vihkoihin, mutta faktatietoa tai perustelua sille miksi juuri kulttuurityövälineitä tulisi käyttää hoitotyössä, ei vihkoissa ole.

Syksyllä 2010 julkaistaan Tanssin portaat -koulutusta esittelevä DVD, joka sisältää myös asiantuntijatietoa tanssin, liikkeen ja lääkkeettömien hoitomuotojen vaikutuksista hoitotyössä. DVD:n oli tarkoitus valmistua jo aiemmin, mutta käytännön syistä se saatiin lopulliseen muotoonsa vasta syksyllä 2010. Tarkoitus on, että DVD:tä saa ostaa Zodiak – Uuden tanssin keskukselta. Tanssin portaat -DVD on varmastikin jotakin sellaista ”käsin kosketeltavaa”, jota hoitajat koulutukselta kaipaavat. DVD:tä ei kuitenkaan voi jakaa ilmaiseksi kaikille koulutukseen osallistuville. Tämän takia mielestäni on perusteltua tehdä myös jonkinlainen valmistuskuluiltaan huokeampi opas jokaiselle koulutukseen tulevalle annettavaksi. Opas tulisi tehdä sekä Kuvat ja maalaaminen että Tanssin portaat -työpajasta ja niihin voisi sisällyttää myös joitakin harjoitteita hoitajien muistin virkistämiseksi. se voisi siis olla pieni työväline, jonka pariin hoitajat voisivat säännöllisesti palata kun kulttuurityövälineet tuntuvat unohtuneen.

Useassa Tanssin portaat –työpajoihin osallistuneiden hoitajien palautehaastattelussa ilmeni, että heidän on hankala soveltaa tanssia työhönsä. Hoitajat toivovat, että tanssityöpajoihin otettaisiin mukaan vanhuksia, jotta harjoitteisiin saataisiin mukaan konkreettisuutta. Hoitohenkilökunta voisi saada työpajoista enemmän irti, mikäli myös osaan tanssityöpajojen tapaamiskerroista otetaan automaattisesti mukaan vanhuk-
sia. Näin voitaisiin kokeilla harjoitteiden toimivuutta käytännössä heti ja esittää kysymyksiä sekä miettiä kuhunkin työtilanteeseen sopivia sovelluksia perusharjoitteista.

LÄHTEET

Aaltonen Tapio, Junkkari Lari 2003. Yrityksen arvot & etiikka. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Aavameri, Leena & Kiiskinen, Piia 2004. Suoramarkkinoinnin keittokirja. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Alasmaa, Reijo 2008. Korkeatasoinen osaaminen (henkilöstömitoitustavoitteet ja nykyinen tilanne). Raportissa Pekurinen Markku, Räikkönen Outi & Leinonen Tuija (toim.) 2008. Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenhuollon laatuun vuonna 2008. 1. painos. Helsinki: STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Anttila, Mai 2000. Palvelujen hinnoittelu - resurssiperusteisesti vai lisäarvoa tuottaen. Teoksessa Christian Grönroos ja Raija Järvinen (toim.) Palvelut ja asiakassuhteet markkinoinnin polttopisteessä. 1. painos. Helsinki: Kauppakaari Oyj, 42-55.

Erkinjuntti, Timo & Huovinen, Maarit 2008. Kun muisti pettää. Muistihäiriöt ja etenevät muistisairaudet. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Halinen Aino, Salmi Asta 2001. Henkilöt liikesuhteiden rakentajina ja portinvartijoina. Teoksessa Christian Grönroos ja Raija Järvinen (toim.). Palvelut ja asiakassuhteet markkinoinnin polttopisteessä. 1. Painos. Helsinki: Kauppakaari Oyj, 208-225.

Halonen, Ossi 2001. Yhdessä ykköseksi. Luo kilpailukykyä henkilöstön avulla. 1. painos. Helsinki: Talentum media Oy.

Heimonen, Kirsi 2007. Tanssin lahja. Teoksessa Marjatta Bardy ym. (toim.) Taide keskellä elämää. 1. painos. Helsinki: Like, 39-43.

Helsingin Sanomat 30.1.2010. Kotirinta, Pirkko 2010. Hyvä ohje: Ain laulain työtäs tee! Ava Numminen haluaa lisätä laulua ja kulttuuria hoitotyöhön.

Hohenthal-Antin, Leonie 2006. Kutkuttavaa taidetta. Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä. 1. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huusko, Tiina 2004. Muistihäiriö- ja dementiapotilaan kuntoutus kannattaa. Teoksessa Sirkkaliisa Heimonen & Päivi Voutilainen (Toim.) Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus. Helsinki: Tammi, 101-107.

Hyyppä Markku, Liikanen Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. 1. painos. Helsinki: Edita.

Hyyppä, Markku T. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa Marjatta Bardy ym. (toim.) Taide keskellä elämää. 1. painos. Helsinki: Like, 155-159.

Karjalainen, Pirkko 2010. Haastattelu MTV3 –kanavan Huomenta Suomi –ohjelmassa 4.10.2010. Lisäksi MTV3 Katsomo. Vanhustyössä raha ei saa ratkaista (4.10.2009).

Viitattu 4.9.2010 <http://www.katsomo.fi/?progId=48902>

Kauppinen Sari, Voutilainen Päivi, Finne-Soveri Harriet ja Heinola Reija 2008. Ikään-tyneiden ihmisten palvelut. Indikaattorit palvelujen kehityksen seurantaan. Raportissa Pekurinen Markku, Räikkönen Outi & Leinonen Tuija (toim.) Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenhuollon laatuun vuonna 2008. 1. painos. Helsinki: STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Kivelä, Sirkka-Liisa 2010. Haastattelu MTV3-kanavan Studio55-ohjelmassa 18.10.2010. Lisäksi MTV3 Katsomo. Miten meitä hoidetaan? (18.10.2010.)

Viitattu 19.10.2010 <http://www.katsomo.fi/?treId=10901&progId=50340>

KuntoPlus-lehti 7/2010. Katja Keränen 2010. Tanssin portaat – tanssia muistisairaiden vanhusten arkeen.

Kurki, Leena 2007. Innostava Vanhuus. 1. painos. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Kuusela, Hannu 2000. Virheet palveluorganisaation voimavarana. Teoksessa Christian Grönroos ja Raija Järvinen (toim.). Palvelut ja asiakassuhteet markkinoinnin polttopisteessä. 1. Painos. Helsinki: Kauppakaari Oyj, 96-107.

Kuusela, Hannu 2002. Markkinoinnin haaste. 1.-3. painos. Helsinki: WSOY.

Liikanen, Hanna-Liisa 2004. Taide kuntoutumista edistävän hoitotyön ulottuvuutena. Teoksessa Sirkkaliisa Heimonen ja Päivi Voutilainen (toim.) Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus 2004. 1. painos. Helsinki: Tammi, 63-73.

Liikanen, Hanna-Liisa 2010. Opetusministeriön julkaisu 2010:1. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriö
Viitattu 13.10.2010

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi>

Malkamäki, Maiju 2009. KULTTUURITOIMINNAN EDISTÄMINEN HOITOLAITOKSISSA. Selvitystyö säädöksistä ja määräyksistä, joilla on oikeudellista merkitystä hoitolaitosten asukkaiden arjessa. Uudenmaan taidetoimikunnan raportti. Julkaistu 20.12.2009. Luettavissa Uudenmaan taidetoimikunnan internetsivuilta <http://www.uudenmaantaidetoimikunta.fi>

Muistojen talon internetsivut, 2010. Viitattu 4.9.2010 www.muistojentalo.fi

Numminen, Ava 2010. Onko taiteesta ja kulttuurista työpaikan elinvoimaisuuden lähteeksi? Esitys työterveyspäivillä 27.10.2010.

Nuutinen, Teija 2007. Keinuu – joutilaitten istuskelua vai ”oikeaa” vanhustyötä? Teoksessa Marjatta Bardy ym. (toim.) Taide keskellä elämää. 1. painos. Helsinki: Like, 164-172.

Performance Research Associates 2003. 1. painos. Helsinki: Rastor Oy.

Pietikäinen, Sirpa 2010. Haastattelu MTV3 –kanavan Huomenta Suomi –ohjelmassa 6.9.2010. Lisäksi MTV3 Katsomo. Naisten ikääntyminen ihmisoikeuskysymys (6.9.2010).

Viitattu 6.9.2010 <http://www.katsomo.fi/?progId=45967>

Pirttilä, Tuula 2004. Muistihäiriöisen ja dementoituvan henkilön kuntoutuksen mahdollisuudet. Teoksessa Sirkkaliisa Heimonen & Päivi Voutilainen (Toim.) Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus 2004. 1. painos. Helsinki: Tammi, 11-21.

Raatikainen, Leena 2008. Asiakas, tuote ja markkinat. 1. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Routasalo, Pirkko 2004. Kuntoutumista edistävä hoitotyö laitoksessa. Teoksessa Sirkkaliisa Heimonen & Päivi Voutilainen (Toim.) Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus. Helsinki: Tammi, 86-93. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sairaalaklovnien internetsivut, 2010. Viitattu 15.9.2010 www.sairaalaklovnit.fi

Seppänen Senja 2010a. Haastattelu Tanssin portaat –DVD:llä. Viitteet ovat alkuperäishaastattelusta. DVD:n ovat tuottaneet yhteistyössä Uudenmaan taidetoimikunta sekä Zodiak – Uuden tanssin keskus. DVD ilmestyy syksyllä 2010. Tiedustelut Zodiak – Uuden tanssin keskus.

Seppänen, Senja 2010b. Haastattelu hoitajille tarjottavista täydennyskoulutuksista 3.11.2010.

Sorjonen, Hilppa 2005. Taideorganisaatioiden markkinaorientaatio. 1. painos. Helsinki : Helsinki School of Economics.

Sulkava Raimo 2010. Haastattelu Tanssin portaat –DVD:llä. Viitteet ovat alkuperäishaastattelusta. DVD:n ovat tuottaneet yhteistyössä Uudenmaan taidetoimikunta sekä Zodiak – Uuden tanssin keskus. DVD ilmestyy syksyllä 2010. Tiedustelut Zodiak – Uuden tanssin keskus.

Taipale, Jari 2007. Brändi liiketoiminnan ytimessä – erotu tai unohda koko homma. 1. painos. Helsinki: Infor Oy.

Tehy-lehti 15/2009. Kiuru, Leija 2009. Lauaen iloa ja yhteisyyttä.

Tikkanen, Ulla 2010. Haastattelu Tanssin portaat –DVD:llä. Viitteet ovat alkuperäis-haastattelusta. DVD:n ovat tuottaneet yhteistyössä Uudenmaan taidetoimikunta sekä Zodiak – Uuden tanssin keskus. DVD ilmestyy syksyllä 2010. Tiedustelut Zodiak – Uuden tanssin keskus.

Tilvis Reijo, Hervonen Antti, Jäntti Pirkko, Lehtonen Aapo ja Sulkava Raimo (toim.) 2001. Geriatria. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Uudenmaan taidetoimikunnan internetsivut, 2010. Hoitolaitosten kulttuuritoiminnan edistämisen läänintaiteilija Ava Nummisen toimenkuvan esittely.

Viitattu 2.6.2010 www.uudenmaantaidetoimikunta.fi

Uumajan kunnan internetsivut 2010. Viitattu 30.10.2010. www.umea.se/umeakommun

Varho, Jenni & Lehtovirta, Mauri 2010. Taidetta ikä kaikki - selvitys ikäihmisten hoi-vayhteisöjen kulttuuritoiminnasta Helsingissä. 1. painos. Helsinki: Helsingin kulttuuri-keskus.

Voimala 2010. Yle TV1:n keskusteluohjelma. Voiko Shakespearen sonetti, kosketus tai musiikki parantaa sairaan? 7.4.2010. Tiivistelmä jaksosta luettavissa internetissä Viitattu 1.11.2010 <http://ohjelmat.yle.fi/voimala/aihearkisto>

Vuokko, Pirjo 2004. Nonprofit-organisaatioiden markkinointi. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Wilenius, Markku 2004. Luovaan talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voi-mavarana. 1.painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Winqvist, Ditte Suomen Kuntaliiton kulttuurin erityisasiantuntija 2010. Puheenvuoro Hanasaaren ruotsalais-suomalaisessa kulttuurikeskuksessa järjestetyssä seminaarissa Työ, terveys ja taide 28.9.2010.

Yle Uutiset 20.10.2010. Hoiva-avustajan koulutus.

Viitattu 20.10.2010 <http://areena.yle.fi/video/1373713>

Lisäksi opinnäytetyössäni lähdemateriaalina on hoitajilta nimettömänä saatu kirjallinen sekä suullinen palaute.

LIITTEET

LIITE 1

***Tanssi ja maalaaminen
työvälineenä pitkäaikaishoidossa***

12.1.2010

Tarjoamme hoitohenkilöstölle mahdollisuuden täydentää osaamistaan kulttuurityövälineiden, tanssin ja/tai maalaamisen avulla.

Vanhusten, erityisesti muistisairaiden kohdalla on tärkeää hyödyntää lääkkeitömiä hoitomuotoja, huolehtia liikunnallisesta kuntoutuksesta ja hoitajien vuorovaikutustaitojen kehittämisestä (Kivelä 2006; Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä 2008; Sulkava 2009).

Tanssin ja maalaamisen avulla voidaan aktivoida muistisairaiden ja muiden asukkaiden motorista ja kognitiivista toimintaa sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta hoitajan ja asukkaiden välillä. On olemassa runsaasti tutkimus- ja kokemusperäistä näyttöä siitä, että pitkäaikaishoidon asukkaat hyötyvät tanssin ja maalaamisen kaltaisista kulttuurityövälineistä myös vireyden ja mielialan suhteen.

Tanssin ja maalaamisen ammattilaiset tuovat oman ammattitaitonsa työpa-joihin, hoitajat omansa. Yhdistämällä osaamista päästään mielekkäisiin tuloksiin hoitotyön kehittämiseksi ja edistetään samalla hoitajien työhyvinvoinnin kokemuksia. Koulutuksen tavoitteena on pysyvä hyöty hoitoyhteisön kaikille osapuolille. Hoitajilla tarkoitetaan lähihoitajia, sairaanhoitajia, laitoshuoltajia, lääkäreitä tai muita henkilökunnan jäseniä.

Tanssin portaat -työpajassa hoitajat saavat työvälineitä tanssin, liikkeen ja kosketuksen soveltamiseen vuorovaikutuksen tukena, asukkaiden toiminnallisuuden edistäjänä ja ilon tuojana. Osallistuminen ei edellytä aikaisempaa tanssikokemusta.

Työpaja koostuu 6 x 1,5t. Koulutuksen hinta on tilaajalle 450 € + sosiaalikulut ja matkakulut. Koulutuksen jälkeen vetäjä käy joitakin kertoja erikseen sovitusti avustamassa tanssin käytössä. Yhden lisäkäynnin kustannus tilaajalle on 100 € + sos. kulut + matkakulut.

Koulutustilan on oltava riittävän kokoinen ja rauhallinen (esim. aula ei sovellu). Koulutuksen aikana toimitaan myös asukkaiden kanssa esimerkiksi päiväsalissa. Ryhmässä voi olla noin 10 hoitajaa. He voivat tulla useasta eri yksiköstä.

Työpajojen tiedustelut ja tilaukset allekirjoittaneelle, kiitos! Välitän asiat eteenpäin työpajan vetäjälle. Sen jälkeen aikataulut yms. sovitaan suoraan vetäjän kanssa. Myös palkkion tilaaja maksaa suoraan vetäjälle.

Työpajan vastuunohjaaja on tanssipedagogi Hanna Brotherus.

Kuvat ja maalaaminen -työpajassa hoitajat saavat käytännöllisiä ideoita, joiden avulla vetää kuva- ja maalausryhmiä vanhuksille. Osallistuminen ei edellytä aikaisempaa kokemusta maalaamisesta.

Työpaja koostuu 5 x 1,5 t. Koulutuksen hinta on tilaajalle 450 € + sosiaali-kulut + matkakulut + tarvikkeet (n. 80 €). Ensimmäisillä kerroilla mukana ovat vain hoitajat; seuraavilla kerroilla myös joitakin asukkaita.

Koulutuksen jälkeen vetäjä käy joitakin kertoja erikseen sovitusti avustamassa kuvat ja maalaaminen -työpajojen ohjaamisessa. Yhden lisäkäynnin kustannus tilaajalle on 100 € + sos.kulut + matkakulut.

Tarvittavan tilan on oltava rauhallinen, mielellään vesipiste lähellä. Ryhmässä voi olla noin 6 hoitajaa. He voivat tulla useasta eri yksiköstä.

Työpajojen tiedustelut ja tilaukset allekirjoittaneelle, kiitos! Välitän asiat eteenpäin työpajan vetäjälle. Sen jälkeen aikataulut yms. sovitaan suoraan vetäjän kanssa. Myös palkkion tilaaja maksaa suoraan vetäjälle.

Tilaukset ja tiedustelut

xxx

Työpajakoulutukset tapahtuvat yhteistyössä Uudenmaan taidetoimikunnan kanssa. Toiminnasta vastaa MuT, psykologi, laulunopettaja Ava Numminen, Hoitolaitosten kulttuuritoiminnan edistämisen läänintaiteilija.

Puh. 0400-490 227, ava.numminen@siba.fi

Lähteet:

- Kivelä, S-L (2006). Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityksiä 2006, STM
- Sulkava, R. Muistisairaana hyvinvointi - seminaari 25.11. 2009
- Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä: Suhonen, J., Alhainen, K., Eloniemi-Sulkava, U., Juhela, P., Juva, K., Löppönen, M., Makkonen, M., Mäkelä, M., Pirttilä, T., Pitkälä, K., Remes, A., Sulkava, R., Viramo, P. & Erkinjuntti, T. (2008). Hyvät hoitokäytännöt etenevien muistisairauksien kaikissa vaiheissa. Suomen Lääkärilehti 10, vsk 63.

LIITE 2

Tiedote

Lomake 1

Kuvat ja maalaaminen -työpaja

30.4.2010

Maalaaminen ja piirtäminen voivat tarjota mielekästä toimintaa, ilon ja onnistumisen kokemuksia pitkäaikaishoidon asukkaille ja muille vanhuksille.

Työpajassa hoitajat saavat tieto- ja taitopaketin siitä, miten käynnistää ja vetää omalla työpaikalla maalausryhmää. Ideat ja työkalut ovat selkeitä ja jokaisen omaksuttavissa. Työpajaan osallistuminen ei edellytä mitään aiempaa piirtämis- tai maalaamiskokemusta.

Ryhmän koko

Ryhmässä voi olla kolme - neljä hoitajaa ja kolme - neljä vanhusta. Ensimmäisiin tapaamisiin osallistuvat vain hoitajat. He voivat tulla eri yksiköistä. Hoitajalla tarkoitetaan lähihoitajia, sairaanhoitajia, laitoshuoltajia, lääkäreitä tai muita henkilökunnan jäseniä.

Mitoitus ja hinta

Työpaja koostuu 7,5 tunnista, esimerkiksi 5 x 1,5 t. Ajankohta sovitaan tilaajaan kanssa, esimerkiksi 1 x viikossa. Koulutuksen hinta on tilaajalle 400 € + sosiaalikulut (34 %) + matkakulut + maalaustarvikkeet (n. 80 €).

Voi myös tilata aluksi yhden työpajamaistiaisen (1,5 t). Sen hinta on 100 € + sosiaalikulut + matkakulut. Hinta sisältää materiaalin.

Koulutuksen jälkeen vetäjä voi tulla erikseen sovituksi esimerkiksi 3-6 kk kuluttua antamaan lisäpotkua maalausryhmän toimintaan. Yhden "potkun" (1,5 t) kustannus tilaajalle on 100 € + sosiaalikulut + matkakulut. Hinta sisältää materiaalin.

Koulutustila

Riittävän kokoinen ja rauhallinen huone, jossa on tarpeeksi valaistusta ja mielellään vesipiste lähellä.

Muu tarvittava: Työpöytä, jonka ympärillä kaikki mahtuvat työskentelemään samanaikaisesti.

Työpajan vetäjä hankkii maalaustarvikkeet, kun niin sovitaan.

Työpajojen tiedustelut ja tilaukset

Tiedustelut ja tilaukset joko ullamaija.vanhala@gmail.com tai ava.numminen@siba.fi.

Työpajan vetäjäksi ryhtyvä kuvataiteilija ottaa yhteyttä suoraan tilaajaan. Aikataulut ja muut käytännön kysymykset sovitaan sitten suoraan vetäjän ja tilaajan välillä.

Palkkion maksaminen

Vetäjä toimittaa työpajan päätteeksi verokorttinsa, tilitietonsa ja tuntilistat tilaajalle. Tuntilistoissa näkyvät tuntien ajankohdat, osallistujien nimet ja läsnäolo. Vetäjä jättää myös matkakulutiedot ja matkakuitit. Matkakulut maksetaan julkisen liikenteen...

teen mukaan. Haja-asutusalueella matkakulut maksetaan pääsääntöisesti oman auton käytön mukaan (km-korvaus = 0,45 s/km).

Hoitajien kokemuksia

Työpajaan osallistuneet hoitajat ovat sanoneet mm. näin:

"Tekemällä itse töitä >herätti paljon uusia ideoita millä helpottaa muistisairasta tekemään "taidetta" eikä se ole vaikeaa ja vastenmielistä".

"Osastonhoitaja ja vanhustyön johtaja suhtautuu erittäin myönteisesti ja osastonhoitajamme suostuu välittömästi aloittamaan taidepiirin kun välineet on hankittu. Kurssi kruunasi vanhustyön erikoisammattitutkinnon koulutusohjelman."

Kulttuurityövälineiden käytön taustaksi

Vanhusten, erityisesti muistisairaiden kohdalla on tärkeää hyödyntää lääkkeettömiä hoitomuotoja, huolehtia liikunnallisesta kuntoutuksesta ja hoitajien vuorovaiikutustaitojen kehittämisestä (Kivelä 2006; Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä 2008; Sulkava 2009).

Kuvien kanssa työskentely ja maalaaminen aktivoivat mm. hahmottamista, motoriikkaa, käden ja silmien koordinaatiota, muistia, tunteita jne. Mielekäs tekeminen lisää vanhusten – kuten kenen tahansa ihmisen – psykofyysistä vireyttä ja pystyvyyden tunteita, jolloin parhaimmillaan mieliala paranee ja tarve esimerkiksi uni-lääkitykseen vähenee.

Kyseessä on hoitajien täydennyskoulutus. Kuvataiteen ammattilaiset tuovat oman ammattitaitonsa työpajoihin, hoitajat omansa. Yhdistämällä osaamista voidaan rikastaa vuorovaikutusta vanhusten kanssa ja työnkuvaa sekä edistää hoitajien työhyvinvoinnin kokemuksia. Koulutuksen tavoitteena on pysyvä hyöty hoitoyhteisön kaikille osapuolille. Parhaimmillaan koulutus tukee hoitokodin myönteistä kuvaa myös omaisiin ja muihin tahoihin päin.

Lähteet

- Kivelä, S-L (2006). Geriatriksen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityksiä 2006, STM
- Sulkava, R. Muistisairaana hyvinvointi - seminaari 25.11. 2009
- Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä: Suhonen, J., Alhainen, K., Eloniemi-Sulkava, U., Juhela, P., Juva, K., Löppönen, M., Makkonen, M., Mäkelä, M., Pirttilä, T., Pitkälä, K., Remes, A., Sulkava, R., Viramo, P. & Erkinjuntti, T. (2008). Hyvät hoitokäytännöt etenevien muistisairauksien kaikissa vaiheissa. Suomen Lääkärilehti 10, vsk 63.

Kuvat ja maalaaminen työpaja sekä Tanssin portaat -työpaja ovat osa Uudenmaan taide-toimikunnan alaisuudessa tapahtuvia hankkeita.

LIITE 3

Tiedote

Lomake 1

Tanssin portaat -työpaja

30.4.2010

Työpaja tarjoaa hoitajille työvälineitä tanssin, liikkeen ja kosketuksen soveltamiseen vuoro-vaikutuksen tukena, asukkaiden toiminnallisuuden edistäjänä ja ilon tuojana.

Harjoitteet ovat kaikille mahdollisia, eikä osallistuminen edellytä mitään aiempaa tanssikokemusta. Opettaja ohjaa lämmittelyissä, liikkeissä ja mielikuvien käytössä esimerkiksi rentoutusharjoitusten ohessa. Myös tuolitanssiin tutustutaan.

Työpajoihin liittyy välitehtäviä, joiden avulla osallistujia rohkaistaan kokeilemaan opittuja asioita työtilanteissa. Pienten kirjallisten tehtävien avulla varmistetaan asiaan paneutumisen. Tunneilla myös jaetaan kokemuksia, koska hoitajat itse pystyvät parhaiten soveltamaan tanssia ja tanssillisuutta työssä. Opettaja tuo siis työpajaan oman ammattitaitonsa, hoitajat omansa.

Ryhmän koko

Ryhmässä voi olla noin 10 hoitajaa. He voivat tulla useasta eri yksiköstä. Hoitajilla tarkoitetaan lähihoitajia, sairaanhoitajia, laitoshuoltajia, lääkäreitä tai muita henkilökunnan jäseniä.

Mitoitus ja hinta

Työpaja koostuu 9 tunnista, esimerkiksi 6 x 1,5t. Ajankohta sovitaan tilaajan mukaan, esimerkiksi 1 x viikossa. Koulutuksen hinta on 450 € + sosiaalikulut (34 %) + matkakulut.

Voi myös tilata aluksi yhden työpajamaistiaisen (1,5 t). Sen hinta on 80 € + sosiaalikulut + matkakulut.

Koulutuksen jälkeen vetäjä voi tulla erikseen sovitusti esimerkiksi 3-6 kk kuluttua antamaan lisäpotkua tanssin käyttöön. Yhden lisäpotkun (1, 5 t) kustannus tilaajalle on 100 € + sosiaali- kulut + matkakulut.

Koulutustila

Riittävän kokoinen ja rauhallinen tila, esim. aula ei sovellu. Koulutuksen aikana toimitaan myös asukkaiden kanssa esimerkiksi päiväsalissa.

Tarvikkeet: toimiva cd-soitin ja mielellään voimistelualustat.

Työpajojen, maistiaisten ja lisäpotkun tiedustelut ja tilaukset

Tiedustelut ja tilaukset joko ullamajja.vanhala@gmail.com tai ava.numminen@siba.fi.

Työpajan vetäjäksi ryhtyvä tanssija ottaa yhteyttä suoraan tilaajaan.

Aikataulut ja muut käytännön kysymykset sovitaan sitten suoraan vetäjän ja tilaajan välillä.

Palkkion maksaminen

Vetäjä toimittaa työpajan päätteeksi verokorttinsa, tilitietonsa ja tuntilistat tilaajalle. Tuntilistoissa näkyvät tuntien ajankohdat, osallistujien nimet ja läsnäolo. Vetäjä jättää myös matkakulutiedot ja matkakuitit. Matkakulut maksetaan julkisen liikenteen mukaan ellei toisin sovita.

Hoitajien kokemuksia

Työpajaan osallistuneet hoitajat ovat sanoneet mm. näin:

"Olo oli rentoutunut ja virkistynyt tunnin jälkeen niin kuin yleensä liikkumisen jälkeen."

"Hyvä oppi on ollut tunteiden heijastuminen liikkeeseen - tai nimenomaan sen huomioiminen! ...Ero liikunnan, jumpan ja tanssin välillä lienee sangen häilyvä."

"Tanssiopetuksessa on otettu huomioon juuri meidän työemme ihmisläheisyys. Harjoitukset tukevat työtämme, jossa joudumme kohtaamaan paljon erilaisia ihmisiä ja koskettamaan eri tavoin."

"Hyvää harjoitusta oppia kuuntelemaan toista ihmistä ja hänen kehonsa viestejä."

"Tanssi rentouttaa myös vanhuksia ja saa iloisemmaksi. Me tanssimme joka viikko ja jopa kesken ilta- tai aamutöiden joidenkin vanhusten kanssa."

"Yleensä ihmiset tarkoittavat tanssilla paritanssia tai sitten jotain näyttämöllä tapahtuvaa, Vaan meillä on tämä elämän näyttämö! Uusi tapa on löydetty, eikä siitä enää luovuta!"

Kulttuurityövälineiden käytön taustaksi

Vanhusten, erityisesti muistisairaiden kohdalla on tärkeää hyödyntää lääkkeettömiä hoitomuotoja, huolehtia liikunnallisesta kuntoutuksesta ja hoitajien vuorovaiikutustaitojen kehittämistä (Kivelä 2006; Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä 2008; Sulkava 2009).

Tanssin, maalaamisen ja muiden mielekkäiden toimien avulla voidaan aktivoida muistisairaiden ja muiden asukkaiden motorista ja kognitiivista toimintaa sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta hoitajan ja asukkaiden välillä. On olemassa runsaasti tutkimus- ja kokemusperäistä näyttöä siitä, että pitkäaikaishoidon asukkaat hyötyvät tanssin ja maalaamisen kaltaisista kulttuurityövälineistä myös vireyden ja mielialan suhteen.

Kyseessä on hoitajien täydennyskoulutus. Tanssin ja maalaamisen ammattilaiset tuovat oman ammattitaitonsa työpajoihin, hoitajat omansa. Yhdistämällä osaamista päästään mielekkäisiin tuloksiin hoitotyön kehittämiseksi ja edistetään samalla hoitajien työhyvinvoinnin kokemuksia. Koulutuksen tavoitteena on pysyvä hyöty hoitoyhteisön kaikille osapuolille. Parhaimmillaan koulutus tukee hoitokodin myönteistä kuvaa myös omaisiin ja muihin tahoihin päin.

Työpajoja vetävät tanssijat ovat saaneet Tanssin portaat -koulutuksen. Sen vastuupettajana on toiminut tanssipedagogi Hanna Brotherus. Tanssin portaat -hankkeesta vastaavat Jenni Sainio, Uuden tanssin keskus Zodiak (jenni.sainio@zodiak.fi) ja läänintaiteilija Ava Numminen, Uudenmaan taidetoimikunta (ava.numminen@siba.fi).

Lähteet

- Kivelä, S-L (2006). Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityksiä 2006, STM
- Sulkava, R. Muistisairaana hyvinvointi - seminaari 25.11. 2009
- Suomen Alzheimer-tutkimusseuran asiantuntijaryhmä: Suhonen, J., Alhainen, K., Eloniemi-Sulkava, U., Juhela, P., Juva, K., Löppönen, M., Makkonen, M., Mäkelä, M., Pirttilä, T., Pitkälä, K., Remes, A., Sulkava, R., Viramo, P. & Erkinjuntti, T. (2008). Hyvät hoitokäytännöt etenevien muistisairauksien kaikissa vaiheissa. Suomen Lääkärilehti 10, vsk 63.

Tanssin portaat -työpaja sekä Kuvat ja maalaaminen työpaja ovat Uudenmaan taidetoimikunnan alaisuudessa tapahtuvia hankkeita.

